

ترو - terū = جاروب (لا)
 تُرُوك - torūk یا terūk =
 نفس (طب)
 تروم - torum = جنس و نوع (ك)
 ترونه - torūna = تابیده شال یا
 پارچه که در بازی بکار میبرند و در مشهد
 «درنه» گویند (شی)
 ترونه توخط = بازی با ترونه (شی)
 تروه - tora = شغال (لار)
 تَرَه میره - taramira = تره تیزك
 - (سی برهان زیر انداو)
 تریخ - tarīx = اوقات تلخ -
 عصبانی (لار)
 تریخی = عصبانیت و اوقات تلخی (لار)
 تریدن - torridan = غلطیدن
 بی اراده (آب)
 تریسه - tarīsa = گاومیش ماده
 سه ساله (طب)
 تریشگه - trišga = ریزه
 و خلال چوب (آ)
 تریسه - triša = تکه پارچه‌هایی
 نازك که از برش دم قیچی زیاد آید (به)
 تریغ - tariq = تریخ (لار)
 تریفه - trīfa = تلاؤ و
 درخشندگی (ك)
 تریك - terik = جاده مالرو
 (به) - تگرگ (م) - جرقه آتش (س-م)
 - رجوع شود به «سنگ تریك»
 تز - tez = زود و جلد (آ)

ترکمان - torkamān = قوس
 قزح - رنگین کمان (گی)
 ترکمان ریش - terkamān riš
 = نام گیاهی شبیه بریش ترکمان (طب)
 ترکه - tarka = کنایه از آدم
 باریک اندام و ضعیف (ط)
 ترکی - torki = بی قاعده و بی
 حساب - حلوائی که با آرد و روغن و خرما
 می‌پزند (لار)
 ترم - tarm = اهرم، دیلم، چوب
 یا میله‌ای که برای بلند کردن چیزهای
 سنگین بکار می‌رود (آش) - لاشه - مرده (ك)
 تروم - torom = حیوان تخمی -
 نری که برای تخم‌گیری نگاه دارند (به)
 - مخصصه و دردرس - بازی با کارت (لار)
 تَرماج - tormāj = آتش رشته
 (ت - ن)
 تَرمه - terme یا terma = نام
 پرنده‌ای آبی (طب) - پارچه پشمی
 مخصوصی که در کرمان بافند (کر)
 ترنجیدن - toranjīdan = خشك
 شدن عضوی از سرما (خ)
 ترندن - torondan = غلطانیدن
 (لار - شی)
 ترنسك - ternosk = پرنده ایست
 كوچك (به)
 ترنه - tarna = تازه و جوان (طب)
 تَرنه - tarne = شکم گنده (گی)
 ترنه‌مار - tarna mār یا mār
 = گاو نوزاد که تازه زائیده (م)

تزرگ - tazg = رطوبت کم آب
در قنوات، نم (لار)

تزیگ - tazīg = کرخ و بی حس
و بی اراده (ک)

تژ - taž = حصیری از نی یا از
شاخه‌های درختان که پشم یا پنبه را بر آن
میریزند تا خاکش گرفته شود (آش)

تژیون - težyūn = دانگی کردن
خرج در گردش که با اصطلاح اروپائیان
پیگ نیگ می‌گویند (تر)

تس - tes = تلکه (گی) - رک ؛
تسی (ط)

تسباغه - tosbāqa = سنک پشت (آ)

تس سگک - tes sag = داروئیست
که بعضی بنفَسج الکلاب گویند (شیراز).
برهان. زیرشاپانک)

تسک - tasek = پست، کوناه (طب)

تسک - task = کم عمق و تخت (گی)

تس و بکو - tosobokū =
آبله مرغان (لار)

تسی - tosi = گودوش - ظرف
آبخوری (آ)

تسی - tesi = پولیکه اطرافیان
بازی بعنوان دستخوش از برنده قمار
میگیرند (ط)

تسیه - tesya = پاچراغی و شتلی
که در تهران «تسی» گویند (گی)

تس باد - taš bād = بادسوزانیکه
در تابستان در جنوب و فارس میوزد (لار)

تشر - tešar = پرخاش و تغییر
کردن (خ)

تشر زدن = تنیر کردن (خ)

تَشک - tešak = جرقه (ت)

تَشک - tašk یا tošk = گره نخ
و طناب. کورک و دمل - هسته میوه‌هایی مانند
هلو و زردآلو (گی)

تَشک - tešk = گاو نر یکساله
(طب) - گاو نر که محافظ گاوها در جنگل
باشد (م)

تَشک - tašk = سرشت - گوهر -
ریخت و اندام (ک)

تَشنی - tešni = گلوگاه (ب) -
جوجه تیغی (طا)

تَشه - toša = اخم (ت)

تَشی - teši = جوجه تیغی (ط)

تَشی - taši = جوجه تیغی (طب)
رنگ سرخ شبیه با آتش (لار)

تَشی گزر - taši gazar = زردک
صحرائی (طب)

تغال - taqal = سدی گلی بین دو
زمین زراعتی و در نهر (لار)

تغال - toqol = بره ماده دو
ساله (به)

تفت - taft = سیدمانندی که از
شاخهای درخت با برگ باغبانان ترتیب
داده میوه نویر را با آن برای ارباب یا
بزرگی میبرند (ط)

تفتک - toftak = جاسوس، مفتش
مخفی (لار)

تفتک - teftak = قمرساق (آ)

تزرگ - tazg = رطوبت کم آب
در قنوات، نم (لار)

تزیگ - tazīg = کرخ و بی حس
و بی اراده (ک)

تژ - taž = حصیری از نی یا از
شاخه‌های درختان که پشم یا پنبه را بر آن
میریزند تا خاکش گرفته شود (آش)

تژیون - težyūn = دانگی کردن
خرج در گردش که با اصطلاح اروپائیان
پیگ نیگ می‌گویند (تر)

تس - tes = تلکه (گی) - رک ؛
تسی (ط)

تسباغه - tosbāqa = سنک پشت (آ)

تس سگک - tes sag = داروئیست
که بعضی بنفَسج الکلاب گویند (شیراز).
برهان. زیرشاپانک)

تسک - tasek = پست، کوناه (طب)

تسک - task = کم عمق و تخت (گی)

تس و بکو - tosobokū =
آبله مرغان (لار)

تسی - tosi = گودوش - ظرف
آبخوری (آ)

تسی - tesi = پولیکه اطرافیان
بازی بعنوان دستخوش از برنده قمار
میگیرند (ط)

تسیه - tesya = پاچراغی و شتلی
که در تهران «تسی» گویند (گی)

تس باد - taš bād = بادسوزانیکه
در تابستان در جنوب و فارس میوزد (لار)

تشر - tešar = پرخاش و تغییر
کردن (خ)

تکّه - taka = بز پیشرو (آ)
 تکیرگه - tekirga = کتیرا ،
 صمغ درخت (آ)
 تل - tel = شکم (به) - درختی که
 «چیت» نامیده میشود و از چوب آن
 قنذاق تفنگ میسازند (طب) - زلف (آ)
 تل - tal = تلخ (طب) - رطوبت
 و تری (لار)
 تالا - talā = شانه (تا) - خروس
 (گی - طب)
 تلاجی - talāji یا telāji
 = نوعی ماهی کوچک (طب)
 تالاکله - talā kela یا kele
 talā = جوجه خروس (م)
 تالاکله - talākola = جوجه
 خروس (طب)
 تالان - tallān = چاق و فربه
 و گوشت آلود (ط - به)
 تالایه - talāya = موقع خواندن
 خروس (گی)
 تل بریز - tol beriz = نیم برشته
 کردن گوشت و امثال آن بطوریکه تمام
 آبش تبخیر نشود (لار)
 تلتوم - toltom = آشفته (کر)
 تلخ - talx = استخر - برکه
 آب (خ)
 تلخام - talxām = قسمت بالای
 دهان که در تهران «سق» گویند (گی)
 تلخوم - talxum = از انواع
 پرندگان (گی)

تفتگی = بطور جاسوسی (لار)
 تفک - tafak = انگل و مزاحم -
 سرختر (گی)
 تفه - tofa = درون - درزیر (لار)
 تقلی - toqolī = میش یکساله (ت)
 تق ولق - taqq o laq = کساد
 بازار و کار (ط)
 تک - tak = قطره (لار) - پهلوی (گی)
 تک - tek = میان - اندرون (لار)
 لب - قله کوه - پهلوی (گی)
 تک پران - tak parān = کسیکه
 گاه گاه و بدلخواه کام میدهد (ط)
 تک پرانی = عمل شخص تک پران
 تک تک - toktok = مرغ دار
 کوب (گی)
 تکل - takal = منقار مرغ - یک
 لحظه - پوشش روی پالان الاغ (لار) -
 لنگه های چوبی که کف آن تخته است و
 برای حمل سنگ با الاغ و قاطر بکار
 میرود (ط)
 تکل - takel = فرش حصیری از
 نوع بوریا (لار)
 تکل تو - takal tū = تکل های
 بزرگ که برای یابو و قاطر بکار
 میرود (شی)
 تکنه - takana = جوجه نیغی (طب)
 تکنه - takena = نوعی نان که
 مخصوص طبقات فقیر است (لار)
 تک و فل - tako fal = حالت
 احتضار - دست و پا زدن در حال مرگ -
 مرغ نیم بسمل (لا)

تلخه - telxa = تلخ شدن دهن
در نتیجه غلبه صفر (خ) - زردآلوی
تلخ - زردآلوی هسته تلخ (ا)
تلخه زیتون - talxa zeytūn
= زیتون وحشی (گی)
تلخم - telxam = آشفته (کر)
تلخه سوب - talxa sub = گیاهی
است وحشی که آنرا در اطراف لاهیجان
« تلخه سوم » مینامند و نام علمی آن
rumex است (گی)
تلف - tolf = باقی مانده غذا -
باقی مانده میوه بعد از شیره کشی، تفاله -
در تهران « تلف » گویند (لار)
تلک - talak = درخت زبان
گنجشک (گی)
تلکا - telekā = نوعی گلابی
جنگلی (طب)
تلکار - talkār = کشتیکه پس از
بارندگی پائیزی در زمین دیم کنند (لار)
تلکا - telekkā = نوعی
گلابی جنگلی است (م)
تلکو - talkū = کوبیده غله یا
حبوبات مرطوب (لار)
تلم - tolom = گاو ماده چهار
ساله (م)
تلم - talam = گاو ماده از یکسال
ببالا و talem نیز آمده (طب)
تلمبار - tolobār = خن حمام
(خ) - روی هم انباشته (آ)

تلنگ - teleng = بشکن، آوازی
که از بهم زدن انگشتان شنیده میشود (به)
تلنگ کسی در رفتن = کنایه از
گوزیدن (ط)
تلنگه - telenga = قسمتی از
یک خوشه انگور که در مشهد « تلسگه »
گویند (ط)
تلو - talū = خراب (لا)
تل و تمبار - talo tombār =
در حال ویرانی (کر)
تلوخ - talūx = بی شرم - سبد
چرمی که با آن بیخ حمل میکنند (ک)
تلوسه - talvasa = هوس (آ)
تله - tola = چند حیوان (ب)
تله - tole = نادان (ب)
تله - tale = صدای گاو و پلنگ (طب)
تله - tala = شکم (اش) - خروس
(لا) - راه آب سنگی (ش) - گاو دانه (ا)
سیوی بزرگ - توده و کپه (به)
تله سوف - tala suf = گیاهی
است صحرائی (گی)
تله ول - tala vel = گیاهی
است خودرو که گوسفند و گاو خورد (طا)
تلی - tali = جوالی سیاه و پشمین
بصورت تور که در آن گاه ریزند (لار) -
صدای گاو و پلنگ و فریاد انسان (م) -
خار - تیغ (طب)
تلیج - telij = خسیس (لار)
تلیس - talīs = کیسه بزرگ (آ)

تلخه - telxa = تلخ شدن دهن
در نتیجه غلبه صفر (خ) - زردآلوی
تلخ - زردآلوی هسته تلخ (ا)
تلخه زیتون - talxa zeytūn
= زیتون وحشی (گی)
تلخم - telxam = آشفته (کر)
تلخه سوب - talxa sub = گیاهی
است وحشی که آنرا در اطراف لاهیجان
« تلخه سوم » مینامند و نام علمی آن
rumex است (گی)
تلف - tolf = باقی مانده غذا -
باقی مانده میوه بعد از شیره کشی، تفاله -
در تهران « تلف » گویند (لار)
تلک - talak = درخت زبان
گنجشک (گی)
تلکا - telekā = نوعی گلابی
جنگلی (طب)
تلکار - talkār = کشتیکه پس از
بارندگی پائیزی در زمین دیم کنند (لار)
تلکا - telekkā = نوعی
گلابی جنگلی است (م)
تلکو - talkū = کوبیده غله یا
حبوبات مرطوب (لار)
تلم - tolom = گاو ماده چهار
ساله (م)
تلم - talam = گاو ماده از یکسال
ببالا و talem نیز آمده (طب)
تلمبار - tolobār = خن حمام
(خ) - روی هم انباشته (آ)

تنبوره = tanbūra = استخوان
دنده (ا)

تنبی = tanabi = اطاق بزرگ
سدره (آ - خ)

تنجیدن = tanjīdan = له شدن
چیزی زیر فشار (هم)

تنچه = tanca = روغن داغکن
بی دسته و لبه دار (ا) - جامه دان (لار)

تندیر = tandir = تنور (آ-ر)
تنده = tanda = هسته - دانه (ت)

تنده = teneda = بخواب رفتن
عضوی (لار)

تنزه = tenza = اجاره یکساله
زمین زراعتی (به)

تنسگل = tenesgol = میوه ای که
از پیوند گوجه و زردآلو بدست می آید (خ)
تنقل = tenqal = کسی که جائی
پلاس شده و مزاحم باشد (خ)

تنقول = tonqul = شکم (ا)
تُنک = tonok = باز و گشاده در

سفره و حبوبات و امثال آن (خ)

تنگه = tanoka = آهن نازک ،
حلبی (آ)

تنگ = tong = النگو - دستبند
(گی) - نوع ظرف دهن تنگ شیشه ای (ط)

تنگر = tangar = تکرگ ریز
و کوچک (گی)

تنگر = tengor = تکرگ (قز)

تم = tam = بخار و مه - ابر (ك)

تمب = tomb = تپه (لار)

تمبار = tombār = آوار - ریختن
بنا و دیوار (به)

تمبالک = tombālak = برجسته
و نمودار (لار)

تمبوشه = tambūša = لوله های
سفالین کوچک که در راه آب بکاربرند (ط)

تمبیدن = tombīdan = فروریختن
دیوار و ساختمان (ج)

تمپلک = tompolak = ناهموار
و درشت (لار)

تم تول = tamtūl = من من کردن
و گنگ حرف زدن (ب)

تمرگیدن = temergīdan =
در موردیکه منظور اهانت یا ناسزا باشد
بجای «نشستن» استعمال میکنند (خ)

تمش = tamesh = بو بوردگان، گیاهی
است میوه آن شبیه بتوت فرنگی - (طب)
- خار (گی)

تمش دونه = tamesh dūne =
میوه تمش (م)

تمن = temen = وقت (ر: تومون.م)
تمشک = temešk = توت فرنگی

وحشی (ط)

تمه = tama = حشره ایست شبیه به
کنه گاوی (لار)

تمیش = tamīš = نی توپر (آ)

تمین = tamīn = غمگین (ك)

توتک - tūtak = نی کوچک (خ)
 - نان کوچکی که در پایان کار برای
 وردست شاطر میزنند (ط)
توتو - tū tū = مرغ و خروس
 بزبان اطفال (خ)
توج - tūj = نوعی گلابی است
 جنگلی (گی)
توجش - tūješ = جریمه-تاوان (به)
توجه - tūja = سرشیر (ت)
تور - tūr = وحشی و دیوانه
 (آش-گی-ا)-گیج و مبهوت (لار)- خلق
 وروش (ک)
توراش - tūrāš = روده کوچک
 گوسفند (گی)
تورواش - tūr wāš = گیاهی
 است که خوردن آن جنون آورد (م)
توربینک - turbinak = گیاهی
 است وحشی و صحرایی (گی)
تورسک - tursak = پرنده ای
 که در کنار دریا زندگی میکند (گی)
تورنا - tūrnā = ترونه- پارچه
 یا شالی که اطفال برای کتک زدن بهم میپنچند
 و در خراسان «درنه» گویند (ا)
توره - tūra = حیوانی است بین
 شغال و روباه (به)- تکه آهنی که سنگ
 روئین آسیارا میگرداند و خودش «بساز»
 متصل است (ا)- تنور (ت)- توله گرگ
 و شغال (آ)
توره واش - tūra vāš = گیاهی
 است وحشی که ریشه آن مصرف طبی
 دارد (گی)

تنگل - tengal = چاله ها و
 حفره های کوه که برف در آن انباشته شود (به)
تنگلی - tengeli = آخرین نقطه
 و نوک خانه های دهقانی یا نوک درخت (لا)
تنگلی - tengeli یا tongoli =
 بشکن- صدائیکه از فشار انگشتان
 برآرند (گی) و بصورت اول: کوزه سفالین
 دهن تنگ آبخوری (خ)
تنگی - tengi = بسته کوچک،
 کوله بار (ق)
تنگیزه - tangīza = دیزی (ت)
تن و توشه - tan o tušā =
 بر و بال (طب)
تنوس - tenvas = سیخ تنور (ت)
تنگال - tengāl = سوک (طب)-
 نوک و تیزی (م)
تنگل - tangal = حباب آب (آش)
تو - tow = تکان (لا)- پله کرسی (آ)
تو و رداستن = توانا بودن و قدرت
 مادی داشتن (خ) - تاب و دور خود
 چرخیدن (خ)
تواتان - tovātān = عنکبوت،
 تورتن (آ)
تویی - tūpi = چوب یا پارچه ای
 که با آن راه آب را می بندند (ط)
توت - tovat = سرشاخه بریده
 درخت نخل (لار)
تونخون - tūt xūn = نفس کش
 - دیار- ذی وجود (لار)

توشیدن - tūšīdān = بخش کردن (بر)
 توغ - tuq = سرشیر (تا)
 توف - tūt = اندرون - داخل چیزی - باطن (لار)
 توفه - tūqa = بیرقی که پیشاپیش دسته‌های عزادار می‌برند (آش)
 توك - tūk = جمجمه - کاسه سر (لار) - جلد و پوست هر چیزی (ك) - کف شیر یا دوشاب در حال جوشیدن - نوک و انتهای چیزی (گی)
 توکا - tukā = حلزون، راب (م)
 توکول - tukul = قسمت کلفت تنه درخت (گی)
 توکه - tukka = قطره (گی)
 تول - tul = رقیق و مایع (ك) - گل - تیره و گل آلود (گی) - گل ولای (لا) - آب لای (ر)
 تولرز - towelarz = تب مالاریا (لار)
 تولسنگ - tūlseng = پوست سبز گردد و بادام (آش)
 تولك - tūlak = زنبیل کوچک که از ایاف خرما سازند (لار)
 تولوخ - tulux = مشک (آ)
 تولّه - tūlla = نیله (طا)
 تولوسیدن - tūlūsīdan = خشک شدن پوست بدن و جمع شدن آن (آش)
 توله - tūla = گیاه هست که بهر طرف آفتاب بگردد بد آنسومیکردد - (عراق، برهان زیر در تاج) - هل (خ)

توس انگل - tusangel = گیاهی است جنگلی (گی)
 توسخال - tusxāl = جاروئی که از شاخه‌های نازک درختان سازند (گی)
 توسك - tusk = قسمتی از یک خوشه انگور که درخراسان «تلسکه» و در تهران «تلنگه» گویند (گی)
 توسکا - tuskā = از انواع درخت جنگلی که در صنعت و سوخت بکار می‌رود و آنرا در بعضی نقاط گیلان «توسه» گویند (گی)
 توسکه - tuska = توسك (گی)
 توسه - tūsa = نام درختی که برگش شبیه بچنار و چوبش شکننده است (لا)
 توسی - tūsi = رنگ خاکستری روشن مایل بشیر شکری (ط)
 توسيك - towe slyek = تب راجعه (لار)
 توش - tuš = تندخو - بدخو - شریر (ك)
 توش بالا - tušpālā = چلو صافی که در شیراز «ترش بالا» گویند (هم)
 توشك - tušk = گره ریسمان - اشکالی که در کارپیش آید - کورک و دمل - هسته‌هایی که دارای پوست سخت باشد از قبیل زردآلو و هلو (گی)
 توشكك - tuškak = گوسفند یکساله آبستنی (ت)
 توشله - tūšla = گوی کوچک گردد که اطفال با آن بازی کنند (خ)

تویی - tūi = از انواع درختان جنگلی (گی)

تویجه - taviĵa = آبکشی که از ترکه بافته شود (هم)

تی - ti = توت (طا) - تو (ل) - قدیم و جلوتر (لار) - چشم (ب) - مال تو (گی)

تیار - tayār = آماده و مهیا ساخته (ك)

تیار - tiyār = آماده و مهیا ساخته (خ)

تیانماهی - tiyānmāhi = از انواع ماهی که در دریای خزر یافت میشود و نوع پائیزی آزاد ماهی است (گی)

تی پا - tipà = بانگ پا زدن ، اردنگی - (ط)

تیپازدن = اردنگی زدن (ط)

تیپائی - tipāi = نوعی کفش راحتی (لار)

تیپ تاپلی - tiptāpli = خالدار - الوان (طب)

تیپ تاپلی - tiptāpeli = خالدار (م)

تیپتاپلی - tiptāpeli = خالدار (ر: تیپ تاپلی - طب)

تی تال - titál = استهزا و مسخره (ك)

تی تخ - tai tax = دهنه آب انبار که محل اولین پله پائین رونده آب انبار است (لار)

توله دادن = هل دادن (خ)

توله سبزی - tūla sebzi = نوعی سبزی صحرائی که میبزند و با ماست میخورند (شی)

توم - tum = بوته برنج پانزده تا بیست روزه که قابل نشا کردن باشد (گی) - وقت (طب) - محلی که ابتدا برنج کاشته و پس از بزرگ شدن بمزرعه نقل میدهند (لا) - تخم (به)

تومون - tùmūn = وقت (م)

تون بتون - tūn betūn = دشنامی است که بکسی میدهند و در آذری «تین به تین» گویند (ط)

تونج - tavanj = سنگ فرش کوچه که از قلمه سنگ باشد (ت)

تونگوله - tungula = نلنگر (گی)

تُونگَه - tūnga = گوشت گاو جوان (آ)

تونور - tunur = استوانه های سفالین که بر سر چاهها کارگذارند تا سنگ و خاک از لبه چاه بداخل نریزد - تنورهای سفالین که در نانواییها از آن استفاده میشود (گی)

تونه - tevana = سوزن جوالدوز - سوزن بزرگ (خ)

تونی - tuni = دوك (گی)

توه - tava = سنگی که در پی سازی عمارت بکار میرود - سوسک زرد رنگی که در حمامهای کهنه پیدا میشود (لار)

تیرکش - tir kaš = سوراخهای
برج قلعه (لار)
تیر کردن - tīr kardan =
تحریک کردن و برانگیختن کسیرا برای
اقدام بکاری (خ-لار)
تیر مرغ - tir merq = نام
پرنده‌ای آبی (م)
تیرنگ - tīrang یا tīreng
= قرقاول - (طب)
تیره - tira = تیره (گی) - خط
کوتاه (همه)
تیره تیره = دارای خط‌های متوازی -
راه راه (خ)
تیزدم - tizdem = رجوع شود به
شیر دم
تیسا - tisā = خالی - نهی (طب)
تیسک - tisk = پرنده‌ای کوچکتر
از گنجشگ و شبیه آن که در نقاط گرمسیری
بسر میبرد (ش)
تیسیه - tisiya = جگرسیاه (لار)
تیشگ - tišg = سرشگ - چرچه
آتش (آش)
تیف - tif = جوانه گندم باساقه
نازکش (لار)
تیک - tik = تیری که بدیوار تکیه
دهند تا نیفتد - نوک پرندگان (گی) -
تیغ و خار (ت)
تیکان - tikān = خار (آ)
تیکله - tigola = خار پشت (به)

تیتپول - tītpūl = شاه پرك
بزرگ که کشنده مکس و پشه است (لا)
تیتَه - tita = سیاهی چشم
(آذری : برهان زیر رومك) - كوچك و
ظریف (ل)
تی تی - titi = شکوفه (م-گی)
- جوانه درخت (لا) - خار (ه)
تی تیش - ti tiš = كوچك (ط)
تی تیش مامانی = كوچك و ظریف و
دوست داشتنی (ط)
تی تیل - titil = سنجاقك و آن
حشره‌ایست که غذای او پشه‌است و آنرا
«تی تی پول» نیز گویند (گی) - پروانه
کرم ابریشم که از پیله بدر آمده (لا)
تيجن - tijan = نام گیاهی است
که خانه‌ها را بدان حصارکنند (طب)
تیجه - tija = گیاهی است که در
کوه‌های ییلاقی می‌روید و برای مرض استسقا
مفید است (م)
تیچه - tiyca = يك لنگه بار -
جوالیکه يك لنگه بار را تشکیل میدهد (خ)
تیر - tīr = سدگلی که در فاصله
میان اراضی است - چوب - گلوله - رئیس دسته
و بهترین افراد يك جمعیت (لار) - درخت
توت (طب-م)
تیرز - tiyarz = نفالۀ انگور
را در سبزی میریزند و روی آنرا با
پوست خربزه پوشانیده و در آفتاب
میگذارند، پس از پانزده روز آب ترشی
پس میدهد که آنرا «تیرز» مینامند و در
آش بکار میبرند (آش)

تیل - til = گل ولای (طب. م)
 - نوعی خربزه (خ) - ریسمان و طناب
 (ه) - تلخ (تا)
 تیلآش - tilāš = خرد وریز (کر)
 تیلخس - til xos = (تیل +
 خس) - نوعی ماهی (طب)
 تیلله - tila = بچه مار و موش -
 (شی) - هل (کر) گوی کوچک که اسباب
 بازی اطفال است (ط)
 تیلله دادن = هل دادن = توله دادن
 تیلیف - tilīf = آستین (گی)
 تیم - tim = بذر - تخم - (طب)
 رگ : توم
 تیمیجان - timijān = نان بزرگ
 که نازکی که از برنج میسازند و مانند
 لواش است (لا)
 تین - tin = سرایشی تند و تیز -
 گیاهی صحرائی بشکل شویده (گی) - بوی
 زغال - و تون حمام (آ)
 تینی - tini = آدم لوس - لجوج
 و یکدنده (لار)
 تیوانه - tivāna = خرج مطبخ
 که از طرف داماد بخانه عروس فرستاده
 میشود (ك)
 تیه - teya = چشم (ل)
 ته - tah = تاری که از پیلله باز
 میشود (گی)
 تهج - tahaj = هسته انگور که
 در انزلی «taj» گویند (گی)
 تهر - tahr = تلخ (ل-لار) -
 قهر و غضب (خ)

تهر کردن = قهر کردن
 تهر - tahr = از انواع ظروف
 سفالین (گی)
 تهر و - tahrū = دانه های - پهاک
 گندم (لار)
 تهره - tahra = حشره ای سیاه
 رنگ با بالهای فلسی و سخت که جوانه
 درخت نخل را میخورد (لار)
 ته زنی - tah zani = عمق چاه
 یا قنات را کندن و پاک کردن (لار)
 ته گیر و اش - tahgirvāš =
 تاگیر و اش (گی)
 تهن - tehen = دیگ بزرگ و
 پاتیل (گی - تا به (طب)
 تهن - tehin = تا به - (ر: تهن. م)

ج

جا افتادن - jā oftadan =
 بجای خود قرار گرفتن چیزی مثلا میگویند
 «استخوان دست او که شکسته بود جا
 افتاد» (ط)
 جا انداختن = بجای خود انداختن
 استخوان در رفته و هر چیز دیگر (ط)
 جاب - jāb = شلتوک = جاو (گی)
 جاجا - jā jā = کوچه و برزن
 بزبان اطفال (خ-ر)
 جاج - jāx = ملك دارائی (ك)
 جاجاوانی - jā xāni = سفره
 بزرگ (ط-شی)

جاخوردن - já xordan = از میدان در رفتن - یکه خوردن (ط)
 جار - jār = زمین شیار نشده (ك)
 جار - بانك بلند برای آگاه کردن مردم از امری (همه)
 جار زدن = باصدای بلند اعلان کردن (ط)
 جار جار - jār jār = آلت خرمن کوبی (آ)
 جاز - jāz = علف هرز (به)
 جازدن - jā zadan = چیز را از روی حیلۀ بجای چیز دیگر قلمداد کردن (ط)
 جاش - jāš = کره اسبی (خری که؟) هنوز زین نشده (ك)
 جاغن - jāqan = هاون (لار)
 جاف - jāf = جاب (گی)
 جاکو - jāku = چوبیکه با آن شلتوک را کوبند (گی)
 جال - jāl = زمان (طب)
 جاه - jāla = دسته‌ای چوبین که دو طرف آن برآمده و برای کوبیدن چیزی بکار میرود (لار)
 جامباز - jāmbāz = حیلۀ گر (خ) - پتو و عدیال که از نخ پشمی خشن بافتند (ط)
 جاموله - jāmulā = بادیه کوچک (ك)
 جان جان - jān jān = مادر بزرگ - خاله بزرگتر از مادر (آ)
 جان ننه - jān nana = مادر بزرگ (آ)
 جاب - jāv = جاب شلتوک (گی)
 جانسه - jānsa = آلتی که شبیه بدستۀ آهن چوبی است و برای جدا کردن شلتوک از خوشۀ برنج بکار می‌رود (گی)
 جئو - jāū = علف (تا)
 جباخ - jobāx = نهریکه آبرابین باغها وجویها تقسیم میکند (لار)
 جبده - jabad = چنبره‌ای که دارای سه بند است و هندوانه و خربوزه و نوع آن‌دورا در آن گذاشته می‌آویزند (گی)
 جبدی - jjadi = هندوانه یا خربزه‌ای که دوام ماندن در زمستان را داشته باشد - دختریکه با وجود رسیدن بحد بلوغ ریز و کوچک اندام باشد (گی)
 جبیر - jebīr = آهوی کوهستانی که دارای شاخ کوتاه و از آهو چابکتر است و در سیاه کوه دیده میشود (ط)
 جته - jota = توام (لار)
 جنخ - jax = تازه - هنوز (ط) - با اینهمه (گی-ط)
 جنخت - jaxt = درست، کاملاً (خ)
 جنخو - joxū = جوقه، دسته (لار)
 جد - jod = الکن و آنرا در آنزلی «جود» گویند (گی)
 جدو - jedow = هر چیز معیوب و خراب و بد (ك)
 جر - jer = دیگر (ه - تا) - از زیر قرارداد بازی در رفتن (ط)
 جردادن = پاره کردن (ط-خ)

جاخوردن - já xordan = از میدان در رفتن - یکه خوردن (ط)
 جار - jār = زمین شیار نشده (ك)
 جار - بانك بلند برای آگاه کردن مردم از امری (همه)
 جار زدن = باصدای بلند اعلان کردن (ط)
 جار جار - jār jār = آلت خرمن کوبی (آ)
 جاز - jāz = علف هرز (به)
 جازدن - jā zadan = چیز را از روی حیلۀ بجای چیز دیگر قلمداد کردن (ط)
 جاش - jāš = کره اسبی (خری که؟) هنوز زین نشده (ك)
 جاغن - jāqan = هاون (لار)
 جاف - jāf = جاب (گی)
 جاکو - jāku = چوبیکه با آن شلتوک را کوبند (گی)
 جال - jāl = زمان (طب)
 جاه - jāla = دسته‌ای چوبین که دو طرف آن برآمده و برای کوبیدن چیزی بکار میرود (لار)
 جامباز - jāmbāz = حیلۀ گر (خ) - پتو و عدیال که از نخ پشمی خشن بافتند (ط)
 جاموله - jāmulā = بادیه کوچک (ك)
 جان جان - jān jān = مادر بزرگ - خاله بزرگتر از مادر (آ)

جره - jera = صدای خوک (طب) -
 فریاد و صدای بلند (م)
 جری - jeri = ابریق (طب)
 جریک - jerik = اسم صوت
 دندان قرچه (خ)
 جریک جریک = اسم صوت صدای
 بهم خوردن دندانها (خ)
 جرینگ - jrīng = اسم صوت
 افتادن فلزی بزمین (خ)
 جزلاغ - jezlāq = جزغاله - پشم
 و موی سوخته (گی)
 جزه - jezza = التماس (به)
 جزه - jeza = آبیکه از مزرعه‌ای
 بمزرعه دیگر نشست کند (گی) - درخت
 گز (طب)
 جملناق - joálnaq = آدم بی‌عرضه
 و نالایق و بدروش (خ)
 جغل - jeqel = بچه کوچک که
 در مشهد «جغلی» گویند (گی)
 جغله - jeqela = جغل (گی)
 جغلی - jeqeli = کوچک اندام
 در انسان (خ)
 جغنه - jeqna = شانه بسر (خ)
 جغور بغور - jaqūr baqūr
 = روده و سفیده گوسفند که با پیاز تف
 دهند و آنرا حسره الملوک نیز گویند (ط)
 جغیدن - jeqīdan = جستن (شی)
 جفتک زدن = بادو یا بروی چیز یا
 جایی جست زدن (خ - ط)
 جفتک انداختن =
 اسب و الاغ با دوپا (ط-خ)

جرخوردن = پاره شدن (ط-خ)
 جر زدن = از قرار بازی سر باز
 زدن (ط)
 جر - jar = بالا (گی-ط)
 جرادک - jarādak = نانی روغنی
 که بر روی آن گل زرد میریزند (لار)
 جیراندن - jerāndan = حرکت
 دادن (کر)
 جرت - jert = جلف - هرزه (ك)
 جرجاما - jor jāma = جرجنگ
 - مرقع (آ)
 جرجنگ - یا جرجاما - jāma
 jor یا jor jang = لباس نم‌دین
 - مرقع (آ)
 جره - jarra = جوان پل (سی)
 کوچک و جمع وجور (لار-ط)
 جرجتون - jorqatūn = ظرف
 کوچک دسته دار که یکطرف آن ناو
 مانندی قرار دارد و برای ریختن مرکب
 بدوات بکار میرفته (ش)
 جرقه شدن - jereqqa... = بروی
 کسی برخاستن و بحالت حمله در آمدن (ط)
 جرم - jerm = چرك سفید رنگ
 که از زخم تراود (لار) - کثافت و لای
 که از ته نشین مسایعی بر طرف پدید
 آید (همه)
 جرمول - jarmol = اغنام و
 احشام (ه)
 جره - jara = خس و خاشاک (طب)

جَلگه - jalga = سبزه و چمن،
مرتفع (ب)

جلنبر - jolonbor = بی کفایت
و مسخره (به) - بی نقشه و هدف - بی خانمان
(لار) - زنده پوش (ط)

جلو - jolū = تشکۀ کوچک (لار)

جله - jella = پشگل گوسفند (سی)

جله - jela = شاخه (بیر)

جلهه - jolaha = تار عنکبوت،
عنکبوت (لار)

جم - jam = کمی کج و مایل (ب) -
ظرفیت دلو بزرگی که با آن از چاه آب
میکشند و واحد اندازه گیری آب چاه
است (لار)

جمام - jomām = نورزیده -
ناپخته (آش)

جمبولک بازی - jambūlak bāzi
= مسخره بازی و ادا در آوردن بمنظور
اغفال دیگران (ط)

جمختن - jamoxtan = بتنگ
آوردن، بستوه آوردن (گی)

جمر - jemar = دستۀ بیل (ن)

جمکه - jamaka = کشوهای دکان
عطاری (ز)

جمله - jamla = نامهریک از
هفته‌های اسفند که بترتیب عبارتند از:
جمله‌باد - جمله‌خاک - جمله‌آتش - جمله
آب (آ)

جفتن - jaftan = یخ بستن (گی)

جفته - jafta = چفت در (آ)

کاسۀ چوبی (ب)

جق - jaq = قدرت، جان، توانائی

- تنگنا - جق (گی)

جق - jeq = صدای بلند و باریک

= جیق (خ)

جک - jok = زانو بر زمین (لار)

جک زده = زانو بر زمین زده - زیر

بار خم شده (لار)

جکول - jakūl = برنج نورس

که هنوز کاملاً نرسیده (گی)

جک - jok = فک - ریزه جفت (به)

جل - jel = پلاس (تا) - نام درختی

که در چار فصل سبز است (ر: جل - طب)

جلا هستن - jalāhastan =

آویزان شدن (گی)

جُل جُل - jol jol = حرکت

خفیف در زیر روپوش

جُل جُل کردن = حرکت کردن (خ)

جلد - jald = در اصطلاح کبوتر

بازان « مأنوس بودن » کبوتری بجائی

است مثلاً گویند « فلان کبوتر جلد فلانی

است » یعنی اگر رها شود مجدداً بجای

اولش میرود (ط)

جلدومچینگ - jalodo mejing

= چابک و زیرک (خ)

جل کرو - jolekoru = تشکچه‌ای

کوچک که بر زانو نهند و نوزاد را در آن

گذارند (لار)

جنگو لك بازى - lak bāzi	چمندر - jamander یا nder
jangū = مسخره بازی (ط)	jeme = زودرس (طب)
جنگه - jonga = گوساله یکساله - حیوان جوان (لار) - گاونر دوساله (شی)	جمه - jama = بسته های کوچک علف و گندم و امثال آن (آ)
جنمر - janmar = جوانمرگ شده (ز)	چنجره - jenjera = سر و صدا و غلغله و داد و فریاد (لار)
جو - jow = درامثال و اصطلاحات بمعنی «قط» (آ) - برنج با پوست = شلتوك (گی)	چندرستن - jenderestan = زیر چشمی نگاه کردن - دزدیده نگاه کردن (گی)
جو - jū = برنج با پوست (گی) جان و روان (لار)	چنده - jenda = روسپی (ط)
جواخو - javāxu = ناگهانی - فوری (لار)	چندك - jendak = يك چهارم يك پول که ۱۶ تایی آن صد دینار بود (خ)
جوار - juār = بالا (ا)	چنگ - jong = نهال خرما - گاو جوان - شاداب و زنده دل (به) - شن و ریگهای ریز ساحل رودخانه (لار)
جوانه زن - javāna zan = زن جوان و کدبانو (آ)	چنگ چنگك - jeng jengak = يك نوع اسباب بازی که دارای دسته و در سر آن حقه ای است مجوف که درون آن سنگ یا ساچمه ریخته اند و در حرکت دادن صدا کند (شی)
جوت - javat = چید (گی)	چنگره - jengara = پای کوبی از خشم (لار)
جوت - jūt = کسیکه لکنت زبان دارد (لار) - کار و جفت در زراعت (آ)	چنگل - jungal = گاو نر دو ساله (به)
جوتی - jūti = کفش چرمی مردانه (چ)	چنگل زدن - jangal zadan = جستجوی موی سر برای رشک و شپش (گی)
جوجو - juju = ساس (آ) - جانور ریز (ك)	چنگله چیری - jangala ciri = پرنده ای جنگلی با اندازه گنجشک (گی)
جوجووك - jūjūvak = اطفال را تا سن چهار سالگی در اطراف لبه مقعد برای جلوگیری از خارش تبغ میزنند و این عمل را «جوجووك» گویند (شی)	
جودنه - judana = پشت گردن و اطراف ناحیه شاهرگها (لار)	

جورگا - jūngà = گاو نر
 جنگی (م)
 جهره - jahra = چرخ نخریسی -
 در شیراز «cohra» گویند (آ)
 جهون - johūn = خوب (ن)
 جی - ji = حرف اضافه بمعنی
 «از» و همیشه بعد از کلمه در آید (لا) -
 جیغ و فریاد (ن)
 جیا - jiyā = نام پرنده‌ای
 آبی (طب)
 جی پیختن - jipixtan = از زیر
 کاری شانه خالی کردن - جیم شدن -
 قاپیدن (گمی)
 جیت - jit = چوب تراشیده منحنی
 که هنگام شخم بر گردن گاو « ورزا »
 گذارند (گمی)
 جی جی - jiji = فک پستان (خ)
 جیجره - jijara = زنجره (لا)
 جیجه - jija = گوشت نوبر آمده
 از محل زخم (لا)
 جیر - jir = تاب و چین و شکن
 موی و پارچه و جامه و امثال آن (آش)
 - شکاف و نهری که برای کشیدن زهاب
 تهیه میشود - خندق (م) - جسم پلاستیکی
 مخصوصی که در چرخ اتومبیل و توب و
 امثال آن بکار می‌رود (همه) - از زیر بازی
 در رفتن (خ)
 جیر دادن = از زیر قرارداد بازی
 در رفتن (خ)

جور - jūr = متناسب (ط - خ)
 جور در آمدن = متناسب شدن (خ)
 جور شدن = جور در آمدن (ط)
 جورکه - jūraka = پرنده ایست
 آبی (م)
 جوروف - jūrūf = جوراب (طا)
 جوز - jūz = علاقه ، میل ،
 آرزو (لار)
 جوش - juš = اتصال دادن
 فلزات (همه) - غصه ، اضطراب (خ)
 جوش زدن = غصه خوردن (خ)
 جوشور - jūšūr = حمام کوچک
 منزل (لار)
 جوغن - jowqan = هاون سنگی
 بزرگ (ج)
 جوکل - jowkol = جوانه‌ای که
 از شلتوک بیرون آید (گمی) - شلتوک
 نارس (طب)
 جول - jūl = گونه (گمی) -
 گود (طب)
 جول - juv1 = گود (م)
 جولا - jūlā = کچ ، جول (ر)
 جولی - jūli = انگشت کوچک
 دست (آ)
 جولیک - jūlik = جیب بر (آ)
 جون جونی - jūn jūni = مادر
 بزرگ - خاله بزرگتر از مادر (شی)
 جونکا - junkā = گاو جوان (آ)
 جونکا - junakā یا junekā
 = گوساله نر (طب)

= jik zadan - **جیک زدن** - صدا در آوردن (خ)
جیک نزدن = سکوت کردن (ط)
 = jikkopūk - **جیک وپوک** - بازئی است که دست را بسته پرسند جیک است یا پاپوک یعنی پر است یا خالی (ط)
جیککی = jiki = نوعی دوختن که بزرگ نازک معروف است (گی)
جیلپسک - jilisk = لیز و لغزنده (گی)
جیلله - jila = جوجه (ت)
جیم - jim = ناگهان گم و ناپدید شده (ط)
جیم شدن = بناگاه از میان در رفتن (ط)
جین جیرموس - Jinjirmūs - پرنده ایست کوچک (گی)
جین جیری - jinjiri = نام پرنده ایست (گی)
جینجیق - jinjiq = آدم ریزه اندام و زیر و زرتنگ (هم)
جین جیلپسکی - jinjiliski = پرنده ایست (گی)
جیوار - jivār = وضع و حالت (ک)
جیور - jivar = حق اولویت زارع در زمین برای آباد کردن (آ)
جیوه - jiva = خربوزه ایست برنگ دستنبو و دراز که آنرا با پوست ودانه میخورند (گی)

جیر جیر - jir jir = جیر جیرک - کسی که صدای نازک دارد و زیاد صدا میکند - زنجره (خ)
جیرو بیر - jīrobīr = داد و فریاد هر حیوانی که صدایش نازک و ریز باشد و در خراسان « jirovir » گویند (گی)
جیر وویر - jirovir = هر حیوانی که صدایش نازک و زیر باشد (خ)
جیزاندن - jizzāndan = فسه دادن و برشک واداشتن (خ)
جیز جیز - jiz jiz = اسم صوت برشته شدن دنبه و آب شدن روغن و امثال آن (خ)
جیزه - jizza = التماس (خ)
جیزغلی - jizqeli = کوچک و ناقابل در آدم (خ)
جیزغله - jizqala = برشته شده دنبه و امثال آن (خ)
جیزک - jizzak = سوزاندن کسی و برشک واداشتن (خ)
جیزک دادن = کسی را بواسطه داشتن چیزی سوزاندن و برشک واداشتن (خ)
جیسک - jisk = قد کوتاه (گی)
جیش - jiš = شاش بزبان اطفال که در خراسان «ایش» گویند (ط)
جیک - jik = سوسک حمام - سوسک ملخی (گی) - حشره ایکه در شب لای دیوار صدا میکند (لار) - پر در مقابل خالی (خ)

چاشیر - cāšīr = جاشیر و آن گیاهی است درائی (آ)
چاق - cāq = سالم - فربه (خ)
چاق کردن = درست کردن (خ)
چاقان - cāqān = چاخان - سخن فریبنده و ناراست که برای خوش آمد گویند - تعریف بی جا - تملق و چاپلوسی کردن (آش)
چاق لُمّه - cāq lomba = چاق و گوشت آلود (خ)
چاقو - cāqū = کارد کوچک که باز و بسته میشود (همه)
چاک - cāk = سبذ تر که ای (کر) - مرتع میان دو کوه (لا) - کنار رودخانه (م) - مرغزار طبیعی - علفزار طبیعی که آدمی آنرا آبیاری کند (گی) - خوب (ک)
چاکو - cākū = آبرو زیر سنگ آسیا را گویند (به)
چاکه - cāka یا cāke = کنار رودخانه (طب)
چال - cāl = چارپائی که میان پیشانی لکه رنگینی غیر از رنگ بدنش داشته باشد (به) - جلگه (گی)
چاله - cāla = نوعی شغال (آش)
چاله خس - cāla xos = چاکوک = چاله خوس (طب)
چاله خوس - cāla xūs = نرغه، چکوک (طب)
چاله سر - cala sar = چاه کوچکی در مطبخ که آب برنج و غیره در آن ریزند (شی)

جیویشتن - jivištan = فرار کردن از مرگه - از مهلکه جستن - از زیر کاری شانه خالی کردن - در رفتن مفاصل - جیم شد (گی)

چ

چا - cā = سرد (طب)
چاپ - cāp = ساحل دریا (لار)
چاچوله - cācūla = حیل و خدعه - افترا (ك)
چاخان - cāxān = استمالت و ریشخند (خ) - دروغ (ط)
چارپاز - cār pāz = کچ و مموچ، زیك زاك - چپ و راست (آ)
چارپول - cār pūl = صد دینار، دو شاهی (خ)
چارخو - oār xū = پرنده ای که در باتلاق و نيزار زندگی میکند (گی)
چارداخ - ācārdāx = آلاچیق (آ)
چارزه - cār zeh = بز ماده چهار ساله (به)
چارشاخ - cār šāx = آلتی که دهقانان غله کوفته را بدان باد دهند (خ-آ)
چاس پر - cās par = دیک کوچک (ت)
چاش - cāš = دنباله سقف خانه های «گالی پوش» که از تالار جلوتر آمده و مانع رسیدن باران بدیوار خانه است - گیاهی است بشکل خزه که بر تنه درختان میروید (گی)

چام - cām = چرت (طا)
 چام‌زدن = استراحت کردن (طا)
 چان - cān = چوبی خمیده که
 دوسرش برآمده و دو زنبیل در طرفینش
 گذاشته بدوش میکشند (گی) - شانه (گی)
 - چرخ خرمن‌کوبی (آش)
 چانگور - cāngūr = سنگریزه
 و نخاله خاک (T)
 چاو - cāv = آب دهان (گی)
 - چشم (ك)
 چاواش = گیاهی است وحشی (گی)
 چاه سیالک - cāh siyālak =
 گیاهی است وحشی که در نقاط مرطوب
 روید (گی)
 چره - ca,ara = کارگاه چوبی
 دستی که با آن نخ ریسند (لار)
 چنک - ca,ak = چربی کثافتی که
 بر روی لباس کهنه و کثیف بسته شود -
 رخساره - رنگ و رو (لار)
 چنور - ca,or = زمین بایر و آنرا
 cur نیز گویند (گی)
 چئون - ce,un = پرنده‌ای که در
 تهران کلنگ میکوبند (گی)
 چب - cob = سکوت، خموشی از
 سخن (خ)
 چب‌کردن = لب از سخن بستن (خ)
 چبان - cobān = چوبان، شبان (T)
 چبش - cabeš = بزغاله سه‌ساله
 را گویند (طب)
 چبی - cebi = میخ چوبی (T)

چپا - capā = خرده برنج
 (ر: جفا-طب)
 چپاته - capāta = لکد شتر =
 لمپر (به)
 چپال - cappāl = کسبیکه بادست
 چپ کار میکند (آش)
 چپر - capar = چارچوبی که با
 آن خرمن را میکوبند (ا)
 چپش - capoš یا cāpeš = بز
 نر دوساله (به-ت-ط) - قس: چپش
 چپله - capola = دست بهم
 زدن (گی)
 چپور - copūr = آبله‌روکه در
 انزلی «cupur» خوانده میشود (T)
 چپه - ceppa = سرنگون (خ)
 چپه‌کردن = سرنگون کردن و ریختن
 چیزی (خ)
 چپی - capi یا cepi = سبد
 بزرگ (طب)
 چپیش - capiš = مطلق بز (آش)
 چپیک - capik = کف زدن - در
 مازندران «cak» بهمین معنی است (T)
 چت - cat یا cet = پوک و کم
 مغز (گی)
 چتور - cetūr = بز دوساله (ك)
 چته - cata = آبله خشک شده
 - برنج کرم خورده (لا) - شاید باشه از
 يك ریشه باشد (؟)
 چچ - cac = سبزی که بر درخت
 یا سفال ظاهر شود (لا)

چرت و پرت - =carto part	چچن و اش - = cacan vāš
چرند و پرند (آ)	علفی است برای درد شکم (م)
چرتی - =corti = ملول و منموم	چچول - =cocul = حقه و کلک (ط)
(لار) - کسیکه زیاد چرت میزند (ط)	چچول باز - = cocūl bāz
چُر چُپ - =cor cop = خرده ریزه	متقلب و حیل‌گر (ط)
چوب (آ)	چچی - =caci = نیمسوز (طب)
چر چر - = car car = فراوانی	چچیر - =cacīr = کلپاسه (گی)
خورد و خوراک (ط)	چخت - =coxt = سقف (خ)
چرچی - = car ci = دوره گرد	چخت - =coxat = رقص (لار)
پیلهور (آش-آ)	چخچک - =caxcak = چرخکی
چرخک - = carxak = چرخ -	است که بوسیله آن پنبه دانه را از پنبه جدا
(ر : چل-طب)	میکنند (آش)
چرخیزک - = carxīzak = دم	چخفتن - =coxoftan = پنهان
جنبانک (ط)	شدن - کمین کردن (گی)
چردان - =cerdān = چشم چپ،	چخک - =caxog = چرخ
لوچ (ه)	ریسندگی (به)
چردک - =cardak = هسته زردآلو	چدال - =cedāl = نفخ شکم (به)
وهلو و نوع آن (آ)	چر - =cor = شاش (ط-ل) - ناخوشی
چرز - =cerz یا carz = سوز	یا آسیبی که بتاک رسد (آ) - راست ایستاده
دل (به)	در مورد گوش چار پایان مثلا گویند :
چرقه - =ceraqqa = ریزه های	الاغ یا اسب گوش خود را چر کرده (خ)
مشتعل که از زغال برافروخته و نوع آن	- آلت تناسل (اس))
باطراف میافتد و در خراسان « چرقه »	چر - =car = راهها و گذرگاههای
گویند (شی)	کم عمق که در نیزار درست کنند تا قایق
چرکه - =carka = آبکش سبزی (آ)	شکار مرغابی بتواند از آن عبور کند (گی)
چرکین - =cerkīn = زشت (آ)	چراغینه - =carāqīna = کرم
چرم - =carm = تخته سنگ صاف	شب تاب (آ-رک: اسدی)
وسخت کوه (لار) - کود حیوانی (گی)	چربک - =carbək = زیادی ،
چرم گیله - =carm gila = از	اضافه (لار)
درختان همیشه بهار (گی)	چربی - =cerpi = شاخهای خشک و
	کوچک درخت (آ) و (ک)

چشم - cašm = نخم ایست سیاه که
با نبات ساینند و در چشم کشند (شی، برهان
زیر تشبیه ج)
چغا - caqā = تپه و پشته (ب)
چغانه - caqāna = صدائی که از
کفزدن برآید (گی)
چغ - caq caq = صحبت
و تفریح نوآم باخنده و نشاط (ط)
چغر - ceqer = آنچه زیر دندان
مقاومت کند و کنده نشود (ط-شی)
چغک - coqok = گنجشک (خ)
چغل - coqol = گلوی درخت
خرما (لار)
چغل - caqal = پرتاب شده (لار)
چغیل - caqil = سر ندرشت (به)
چغا - cafā = برنج ریز ، خرده
برنج (طب)
چفت - caft = ورم کم- خوابگاه
گوسفندان (طب)
چفت - coft = شمشه باریک
بنائی (به)
چفت - ceft = حلقه زنجیر در
(ط) - بسته و چفت شدن دروسرپوش و نوع
آن (خ)
چفت کردن = بستن در و نوع آن
چفتال - caftāl = شفتال
چفته رزه - cafta raza =
حلقه و رزه در (آ)
چفدک - cefdak = آبله مرغان (اش)
چفه - cafa = آماس ورم (گی)

چرمی - cormi = کسیکه آب
بینی وی سرازیر است (لار)
چرند و چار - cerando cār =
مجادله و بحث بی معنی و فضولی (خ)
چرنه - corna = لوله آفتابه و
قوری و نوع آن (خ)
چرو - carū = کوره- کارگاه
کوزه گری (لار)
چروت - corūt = پوسیده (آ)
چروك چنه - coruk cana =
پر حرف (آ)
چروکه - corūka = منگنه،
وسیله ای که با آن فشار بر چیزی وارد
آورند (آ)
چره - cara یا care = مرض
خوره (طب)
چری - ceri = چشم چپ (آ)
چریکه - cerika = فریاد- صدا،
شعر، ترانه و منظومه (ك)
چزاندن - cezzāndan = سوزاندن
کسی بسبب چیزی نشان دادن- بقطعه و
رشک و اداشتن (ط) - بگریه در آوردن
و سوزاندن کسی (کر)
چزندان - cezāndan = ناله
کردن (کر)
چس - ces = مدفوع آدمی (به)
چشک - cašak = چشمک-سوراخ
هایی که بزیر چشم تعبیه میشود و از آن
تیراندازی میکنند (لار)

چکلک - caklak = گیوه کهنه
 وسنگین وزن پاره پاره (لار)
 چکله - cakala = زمبر (گی)
 چکله - cakela = نردبان حمل
 مرده (م)
 چکمانی - cakmāi = رفتن با
 دست و زانو (م)
 چکمل - cakmali = بدون قاعده
 ویی ترتیب (لار)
 چکن - caken = چانه (طا)
 چکن - cakan = فك و آرواره (لا)
 چکنه - cekena = چسبندگی در
 اثر برخورد دست بچیزهای شیرین از
 قبیل عسل و شیر و نوع آن (شی)
 چکو - cakū = شلتوک بی مغز،
 برنج بی مغز (طب) - پوزه سنگی کوچک
 که از کوه مانند دماغه برآمده (لار)
 چکول - cekūl = بهم زدن زمین
 یا خاک و امتثال آن (نر)
 چکول - cakūl = چنک (لا)
 چکول زدن - cakūl zadan =
 مالیدن و چنگ زدن پارچه درشتن (لار)
 چکه - cakka یا cakke =
 کف زدن (طب)
 چکه - cake = بهم خوردن (م)
 چکه - caka = مسخره (خ)
 چکیده - cakide = کف زدن
 (ر : چک، م)
 چکیز - cakīz = بزیکساله (م)

چقیدن - caqīdan = بیرون
 جستن (ل)
 چک - cak = قسمتی از کوه که از
 سنگهای سخت و صاف باشد (لار) - چوبیکه
 بگردن دو گاد نهند (سی) - قلم پا (آش)
 - کف زدن (م)
 چک خوردن = سیلی خوردن (ط)
 چک زدن = سیلی زدن (ط)
 چک - cok = سنگ پاره بزرگ
 کوه که برجسته باشد (لار) - خوب (ه)
 چکاب - cakāb = نوعی ماهی
 است (طب)
 چکاک - cekāk = نوعی ماهی (م)
 چکپر - cakpar = دست پازدن
 جانوری در موقع مرگ (گی)
 چکر - cakar = باقر قره (به)
 چکره - cakara = پی و عصب
 (م) - میان دو پا (لا) - فاصله بین سوراخ
 مقعد و آلت تناسل مردان و زنان - قسمت
 داخل ران (گی)
 چکزّه - cekeza = مرضی که در
 اثر غلبه رطوبت تولید شده و سروصورت
 ورم میکند (گی)
 چکل - cokal = تنه قطور درخت -
 يك تکه بزرگ هیزم (لا)
 چکل - cakal = گوسفند نر و
 بزرگ گله - مرد جوان و غریب (لار)
 چکل - cakol = چوب کوتاهی که
 با آن يك نوع بازی بنام « دارچکل »
 کنند و همان بازی الك دلك است (لا)

چلمبو - colombū = چمباته (ک)
چلمک - colmak = نوعی دیزی سفالی (آ)
چلمن - colman = خل وضع (آ)
چلنیک - celnik = پرنده‌ای است ساحلی (گی)
چلو - colū = تخم پرنده (ر)
چلو - celū = چاه (طب)
چلوس - celovs = چرخشت که در آن آب‌انگور میگیرند (آش)
چلویدن - celovīdan = چیز را از دست کسی قاپیدن (خ)
چله - cala = ریسمان (ل)
چلی - celi = دنبه خرد شده که روغنش را گرفته باشند = جزغاله (به)
چلیس - celīs = شکوه و نظر تنگ (آ)
چلیسکتن - celiskatan = لغزیدن و سریدن (گی)
چلیک - calik = عصا (آ)
چلیک‌ماچه - celik máca = قسمت پائین ماهیچه در گوشت (آ)
چم - cam = بیج کوه و جاده (ط)
 راه دست (ط-خ) - دومان و مه (آ) - لب رودخانه و کنار جوی، دستور (ک)
چمار - camār = نام گیاهی است که سرخس نامیده میشود (طب)
چمبل - cambal = قرقره‌هایی که در چوب افقی بالای کرجی قرار دارد و تعداد آن هشت تا دوازده است و برای پائین آوردن بادبان بکار میرود (گی)

چل - cal = نام درختی است که در چهار فصل سبز است - چرخ (طب) - زمینی که گل آن زیاد باشد - فرقه چوبین اطفال - چرخ چاه - چرخ ابریشم کشی - مطلق گل (گی)
چُل - col = بیابان (آ) - آلت تناسل مردان (خ)
چل - cel = میانه - روزنه (لار) - درهم، له شده (لار) - خل و سفیه (آش) گل و اجن (گی) - آلتی مرکب از دو چوب قائم بر یکدیگر که وسط آن دوکی قرار دارد و بوسیله آن نخ میریسند (ش) - چرخ آسیا (ا)
چلاس - celās = گرسنه چشم، حریص (خ)
چلاق - colāq = لنگک (همه)
چلچلی - celceli = خال خال سیاه و سفید (خ)
چُل‌چو - colcū = سخن بیهوده، بی‌معنی (ب)
چلخوم - calxūm = مه‌غلیظی که صبح می‌آید و بعد از برآمدن آفتاب میرود و در فصل بهار بشکوفه درختان صدمه میزند (گی)
چلغوز - calqūz = فضله کبوتر (ط)
چلک‌ماسه - calko māsa = الكدلك (شی)
چُل‌کو - col cū = سنگ چین دردمانه کوه (ب)

چنبیره - cenjir = پرنده است
 بسیار کوچک (گی)

چنجه - canja - هسته (تو)

چنجه - cenje = تکه کوچک گوشت
 - در شیراز «کنجه» گویند (ط)

چنخو - conoxo = دوباره -
 دومرتبه (لار)

چندرو - condarū = گیاهی
 است وحشی شبیه اسفناج که در بهار
 روید (لار)

چندش - cendeš = لرزش خفیف (ط)

چندلك - condelak = چمباتمه
 زدن (اش)

چنده - conda = ریخته شدن و
 ازهم پاشیدن جسم جامد (لار)

چندیدن - cendīdan = لرزیدن
 خفیف (م) - رك : چندش

چنز - cenz = چین و چروك -
 و چروكیده (به)

چنقلوسه - canqalūsa =
 غلنگ (گی)

چنكو - canakū = قطعات گرد
 آرد و خمیر و امثال آن (لار)

چنگال - cangāl = کف (طب)

چنگر - cangar = مرغی از
 جنس زاغ سیاه که نك زرد و پای سفید دارد
 و گوشتش ماکول است (گی)

چنگر خور - cangar xor =
 از انواع پرندهگان شکاری (گی)

چنگل - cangol = چغندر (طب)

چنگل - cangel = چغندر (م)

چمبوله - cambūla = چوب
 خمیده‌ای که در انتهای تنگ یا انتهای
 طناب برای بستن بار قرار دهند (گی)

چمبه - camba = چاله - گود
 (لار) - چوبدستی کلفت - چوب بزرگ
 «الك ذلك» (خر)

چم خناز - cam xonāz = چم و خم
 و ناز (آ)

چمر - cemer = صدای زنگ،
 یا انسان یا حیوان (طب)

چمستن - camestan = تاب خوردن
 و بیج برداشتن در نوع آن، کج شدن (گی)

چمك - comek = معنی و مدلول
 - مفهوم (ك)

چمكه - camaka = جوجه
 كوچك (گی)

چمالاس - camlās = پشه دم
 بلند (گی)

چمليس - comlīs = نشکون (گی)

چمور - comūr = گل و شل (آذ)

چمه - coma = سوراخهای «پلار»
 در حصیر بافی - تکه‌های بریده شده حلوا -
 تخم مرغیکه در لانه مرغ گذارند تا مرغ
 بهوای آن تخم کند (گی)

چميك - camīk = عصا (ز)

چنار - cenār = از انواع گیاهان
 وحشی (گی)

چناق - cenāq = چانه (خ)

چنتر - center = عصبهای نازک
 گوشت (آ)

چوجاخ - cucāx = گیاهی است وحشی و معطر که در انواع ترشی بکار میرود (گی)

چوچار - cucār = مارمولک و در بعضی نقاط «چوچال» «چوچول» یا «چیچیر» و «چوچر» خوانند (گی)

چوچاغ - cūcāq = سبزی شبیه به کشنیز که در خورش بکار رود (گی)

چوچاغ تیف - cucāqtif = گیاهی است وحشی (گی)

چوچال - cucāl = چوچار (گی)

چوچر - cucar = چوچار (گی)

چوچک - cūcak = گنجشک (طا)

چوچول - cucul = چوچار (گی)

چوچه - cūca = پستان (گی)

چوچه - couca = جوچه مرغ (گی)

چوچین - cūcin = نیم سوز (م)

چور - cavar = مزرعه ای که آباد بوده و خراب شده (لا)

چور - cūr = نام گیاهی است (طب)

چوروش - cūrūš = جوش های بدن (گی)

چوروم - curum = ارزن (گی)

چوروی - cūrūy = اغنام و احشام (تا)

چوری - curi = جوچه مرغ (به) - النکو (خ)

چوزه - cowza = جوش صورت (آ)

چنگو - congū = ظرفی که دارای لبه نازک و ناودان مانند است و با آن به بچه قنداب میدهند (لار)

چنگیل - cengīl = قلاب (نا)

چنه - cana = تکه خمیر که برای نان چانه شود (خ-لا)

چو - cū = سخن (ب)

چو - cow = چشم (ك) - زردآلو (ش) - سخن بی مأخذ و گزافه - دروغ (لار) - شهرت انداختن (خ)

چو انداختن = شهرت دادن بدروغ

چواسه - cavāsa = وارونه (خو)

چواش - cavāš = برخلاف واقع، وارونه (آش) - گیاهی است که آنرا «ایشکه» نیز گویند (گی)

چواشه - cavāša = وارونه (تو) - رك: چواسه

چوبراك - cubrāk = ازیرندگان آبی (گی)

چوبستان - cowbostan = خشک و چنبر شدن (گی)

چوباره - cupāra = طبق چوبین که برای پاک کردن برنج بکار میرود و در لاهیجان «چوپره» گویند (گی) - نوع لاک چوبی (لن)

چوپور - cupur = دنده - يك مشت پر از برنج یا بنشن - شخص آبله رو و در آذری نیز آبله رو را «چپور» گویند (گی)

چوچاغ - cūjāq = نوعی سبزی که با فسنجان خورند (گی)

چولو - culo = گاوی که رنگ آن سیاه و سفید باشد و در انزلی **culi** گویند (گی)

چولو - cūlū = نام نوعی یرنده است (لا)

چولونگ - culung = چوب کوچک که در بازی الك دلك بكار میرود (آ)

چوله - cūla = يك تکه چوب و يك شاخه هیزم (گی)

چوله - cowla = کج و خمیده (شی) چولا باین معنی

چولی - cūli = یرنده ای صحرایی که کمی از کنجشک بزرگتر است (گی) - رک : چولو

چوم - cum = چشم و در بعضی نقاط **cim** گویند (گی)

چومول - cūmūl = شاش (تا)

چونه - cūna = گرده خمیر (ط) - تابوت (آش)

چونبیل - cunpil = توت فرنگی وحشی (گی)

چوواش - cuváš = گیاهی است وحشی که در خوراک « ترشه تره » بکار میرود (گی)

چوور - cūvur = زمین کاشته نشده (گی)

چووله - covala = نوعی نان - مصطبه ای که بر آن نان می پزند (لا)

چوست - cūst = نوعی کفش قدیمی (آ)

چوغا - cūqá = عبا (ل)

چوغال - cuqál = گل رس (گی)

چوغان - cūqān = چوبک (آ)

چو فوگ - cufug = قوزک یا یا دست (گی)

چوک - cūk = تکه ابر سیاه که در تایستان بعد از ظهرها پیدا شود و اندک بارانی باریده از میان برود (لا) - شباهنگ (طب)

چو کک - cōkak = زمینی که مخصوص استراحت چهارپایان است (آ)

چو کوت - cūkut = آبله رو (گی)

چوکه - cūka = خوب (تا) - رک : چاک

چوگ - cūg = شباهنگ (طب)

چول - cūl = کسیکه اندک لنگشی دریا دارد (بی) - مرغیکه در بهار می آید و شب میخواند (طا) - جل و پلاس اسب (آ) - هر چیز آبکی و رقیق (آش) - خانه و عمارت متروک - ده مزرعه ویران (لا) - گل ولای (گی)

چولا - cowlā = سخن بی سروه و بی اساس (گی)

چولا - cūlā = کج و کوله (لا)

چولاک - cūlāk = خاک انداز چوبین (گی)

چولک - cūlak = خرده چوب و خلاشه (آش)

چیست - cist = کفش (ه) - رك؛ جوست

چیش - ciš = شاش بچه (آ)

چیشننگ - cišang = گنجشك (لا)

چیغ - ciq = میچ یا (تا)

چیک - cik = آلت مردی (طب)

چیکا - cikā = پرنده ایست (گی)

چیکه - cika = شاخه های جوان

درختان (گی) - دندانان (لا)

چیکال - cikāl = چنگال (لا)

چیکله - cikala = جوجه مرغ و

سایر پرندگان (لار)

چیگز - cigaz = تورم سرو صورت

در اثر غلبه رطوبت (گی)

چیل - cil = سیاه و سفید (ك)

علامت و نشانه ایکه برای تعیین حدود

زمین بکار میبرند - بانلاق (به)

چیلیک - cilik = چینهدان مرغ

(گی) - ماهیچه کوسفندان در اصطلاح

قصابان (آ)

چیم - cim = گیاهی است که بر

سطح استخرها میروید - تکه کوچك ذغال

که در حین گرفتن آتش بخارج بجهد -

جرقه آتش - چشم (گی)

چیمه - cima = تخمی که در لانه

مرغ نهد تا بهوای آن تخم کند و در

تهران آنرا «چشمه» گویند (گی)

چین - cin = دشوار و ناگوار (لا)

چین پیلک - cin pilak = گیاهی

است وحشی (گی)

چین چاوات - cin cāvāt =

آدم و سواس و محتاط (آ)

چیندکا - cindekā = نوعی

جوجه (طب)

چوه - cova = میخ چوبی (آ)

چهری - cohuri = زمین بایر و لم

بزرع که در لنگرود caor و در انزلی cori

گویند (گی)

چی - ci = مانند (ب)

چیبان - cibān = دمل (آ)

چیسه پی - cispi = سبد مدور

کوچک که خورده اسباب زنانه در آن

گذارند (گی)

چیتال - citāl = قیدی که باریسمان

بدو دست اسب بندند (گی)

چیتین - citin = سخت و مشکل

که در آذری caten گویند (گی)

چیچال - cicāl = نیم گرم

ولرم (گی)

چیچر - cicar = سوسمار (گی) -

رك : چوچار

چیچست - cicast = دریاچه

رضائیه (ك)

چیچک - cicak = غنچه - آبله و

در لاهیجان به گوشت نو برآمده از محل

زخم «چیچه» گویند (آ)

چی چی - cici = گنجشك (گی)

چیچیر - cicir = چوچار (گی)

چیروشت - cirešt = چیغ و داد -

آه از دل برآمده (لار)

چیری - ciri = از انواع پرندگان

وحشی - جوجه مرغ خانگی - ظرف

سفالین که برای پیمانه کردن شیر بکار

میروند (گی)

خاسه - xāssa = جویدن و گزیدن
حشرات و مار و عقرب (لار)

خاش - xāš = استخوان یا تیغ
ماهی (گیل) - قرعه (خ) - نوع استخوان
(تن)

خاش انداختن = قرعه زدن (خ)
خاش گویی - xāš gūi = کدوی
زرد (گی)

خاص - xās = زن فاحشه
(ماوراالنهر - اسدی) - خوب (ك)
خافاخاف - xāfāxāf غفلتاً و
بطور ناگهانی (آ)

خاکاره - xākāra = تاوه مسین (گی)
خاکسو - kākessū = محل دفن
اموات، گورستان (لار)

خاکشون - xākšun = دستگاہی
از تلمبار که برای پیله کردن کرم ابریشم
تهیه میشود (گی)

خاکو - xākū = کشک نرم و
سائیده شده که با خرما خورند (لار)
خاکک - xākak = شپشی که تازه
از تخم بیرون آمده و از رشک کوچکتر
است (آش)

خاکه تره - xākātara = از انواع
گیاهان وحشی و آنرا «خاکه سلیمک» یا
«خاکه سلیمه» نیز گویند (گی)

خاکه سلیمک - xāka salīmak
= خاکه تره (گی)

خاکه سلیمه - xāka salīma
= خاکه تره (گی)

چینک - cinak یا cinək =
چینه دان مرغ (طب)

چینکا - cinekā = جوجه (ر)
چندکا. طب

چینکا - cinnekā = جوجه (م)
چینک دان - cinak dān =
چینه دان (ز)

چینگ - cing = منقار پرنده (خ)
چینی - cini = سبز پر رنگ (به)
- ظروفی که از گل مخصوص تهیه شده و دارای
لعاب است (همه)

خ

خا - xā = تخم مرغ (م-کر) -
خاک (ل)

خاتاتو - xātātū = خامه (ت)

خاخاج - xāxāj = پرنده ایست
که آنرا «قاقاج» نیز خوانند (گی)

خار - xār = سنگریزه (ك) -
خوب (م-طب)

خار سوهک - xār sūhak =
گیاهی است خاردار که آن را «خسک»
نامند (شیراز. برهان زیر کبرک)

خارشو - xāršū = مادر زن و
مادر شوهر (اس)

خاس - xās = قشنگ - شیرین -
خوب (ك) - ظرفی مدور که از فضولات
گاو درست کنند (گی-ل)

خامیکو - xa,ikū = کثافتی که
 بر روی پوست بدن پس از مدتی از عدم
 شستشو نمایان شود (لار)
خئو - xāu = آسمان (تا)
خبدر - xobder = عمه (به)
خبیس - xabīs = خرد، برنج (گی)
خبیساک - xabīsak = پرندۀ ای
 کوچک که آوازی خوش دارد و در انزلی
 «برفین» خوانند (گی)
خپ - xap = پائین - کوتاه (به)
 - اصل و ریشه مطلب - میان - پنیرك
 نخل (لار)
خپتو - xoptù = بلد رچین (به)
خپل - xepel = کوتوله - کوتاه قد
 و چاق (خ)
خپلی - xepeli = کوتاله و
 چاق (خ)
خپله - xepela = آدم قد کوتاه (ط)
خت - xot = تهی و خالی - فارغ (ك)
ختك - xatak = زنجیره ای که
 دور حصیر برای درنرفتن تار و پود
 بافند (گی)
ختکی - xetki = غلنگ (ك)
خج - xoj = میوه ایست گرد از
 جنس گلابی و آبدار (گی)
خجیر ریکا - xojir riká =
 نام گیاهی (طب)
خجیر کیجا - xojir kijá =
 نام گیاهی است (ر: خجیر ریکا - طب)
خجه - xaja = بوته های خار که
 برای سوخت مصرف میشود (ك-ر)

خاکه و لنگ - xāka valg = از
 انواع گیاهان وحشی (گی)
خال - xāl = شاخهای بزرگ
 درختان (گی + طب) - برگ (م)
خالنگ - xālang = چوب بلندی
 سر برگشته که شاخها را با آن پائین
 میکشند (م)
خالنگنی - xālangeni =
 (ر: خالنگ - م)
خالو - xālù = آلوچه وحشی (گی)
خاله - xāla = شعبه رودخانه و
 ونهر (گی)
خاله واش = سبزی است خوردنی از
 جنس نعناع (گی)
خام - xām = نوعی کرباس - آجر
 نیم پخته (آ)
خام طمع = کسیکه طمع زیاد و
 بیمورد دارد (همه)
خان - xān = سوراخی در استخر
 که برای کشیدن آب آن گذاشته میشود
 و بوسیله «میلاب» می بندند (آش)
خانه بیخ - xāna bīx = صندوقخانه
 بزرگ (ت)
خانه مانده - xāna mánđa =
 کسیکه از خانه خود میگریزد (آ)
خاویر - xāvīr = خواب آلود (ك)
خاوین - xāven = پاک و پاکیزه
 و مطلوب (ك)
خای - xāy = تخم طیور و مخصوصاً
 مرغ (لار) - رك : خا
خاره - xa,ara = کج (لار)

خرپینه - xarpīna = از انواع گیاهان وحشی است (گی)

خرت - xert = چپش - بزهیچده ماهه - سال (ك)

خرت خرت - xert xert = اسم صوت صدای جویدن چیزی (خ)

خرتو - xerotou = آفتابرو (ر : خردیم-م)

خرتنه - xerta یا xorte = خنجر (طب)

خرتیک - xertik = خنجر (م)

خرچا - xarcā = کمبزه ، کالک - (Ā)

خرچسونه - xarcosūna = حشره‌ای که سرگین میگرداند و آنرا بعبری «جعل» گویند (ط)

خرچه - xereca = ناودان (لار)

خرچی - xarci = داربستی که برای سفید کردن و تعمیر خانه‌میسازند (Ā)

خرخاکی - xarxāki = حشره‌ایست که طاس لغزنده در زمین میسازد و بکهن شکار می‌نشینند (خ)

خرخرو - xerxerū = استخوان غضروفی و برآمده زیرگلو (لار)

خرخشه - xar xaša = خار و خاشاک (Ā)

خرده‌جه - xerdaja = کوچک و ظریف (Ā)

خرده‌وز - xerdavaz = کوچک و ش (Ā)

خجه‌گیر - xajagīr = عنکبوت (لار)

خج - xoc = گلابی وحشی (گی)

خچار - xocār = فشار (خ)

خج خج - xoc xoc = صدای برخورد حیوانات بیکندیگر (لار)

خج خج - xec xec = اسم صوت برخورد گیاه خشک و امثال آن (لار)

خنخل - xaxol = آدم بیعرضه و نالایق که قادر باداره خود نیست (ز)

خخوم - xoxūm = نوعی زنبور درشت سرخ‌رنگ (گی)

خداگای - xodāgāvi = حشره‌ایست (گی)

خده - xada = خانه وسرا (به)- خواندن نوشته‌ای - آواز خواندن (لار) - چوب نازک بلند (خ)

خدی - xedi = سرگرمی و شغل (ك)

خر - xor = میخ چوبی (به)

خراشه - xarāša = چوب‌ریز (خ)

خرال - xarāl = جوالی که در آن آرد ریزند (Ā)

خرین - xarbon = زمینی که خرمن را در آن جمع میکنند (ا)

خربوک - xarbūk = گاویکه دارای پوزه بلند و کشیده باشد (گی)

خرپ - xerp = سنگلاخ (ك)

خرپا - xarpā = چوب دوشاخه‌ای که در انتهای جوال بسته میشود (لار)

خرپه - xerpa = تکان - طپش (ك)

خرک - xarak = حشره‌ای قهوه‌ای

رنگ که در انبار برنج دیده میشود -
زنبزگل کشی - شپشه برنج (گی)

خرک - xerak = یک ردیف - یک

دوجین - یک قطار - چوبی که دو لنگه در
ورودی خانه را بهم پیوند کرده و برای
بستن آن بکار میرود (لار)

خرکائو - xarkā, u = از انواع

گیاهان وحشی (گی)

خرکار - xarkār = کسیکه الاغ

دارد و بار میبرد (خ) - پرکار (ط)

خرکچالک - xarkacalak =

بزمجه (ش)

خرکله - xarkalla = نوعی

گنجشک حرام گوشت (گی)

خرکنگل - xarkangel = نام

گیاهی است طبی (طب)

خرکو - xarakū = غنچه گل

پنبه (لار)

خرکوچی - xarkūci = از انواع

درختان جنگلی (گی)

خرگ - xarg = نام گیاهی است

بابرگ بهن که از ساقه آن شیرهای سفید

بیرون می‌آید و در گیاه شناسی آنرا

offorbia - larikā گویند - تکه

آتش (لار)

خرگمز - xargaz = درخت آفت

زده که معمولاً می‌خشکد (آ)

خرلنگ - xarlang = نام آهنکی

از موسیقی که در دیلمان معمول است (گی)

خردیم - xerodīm = رو بافتاب (م)

خروپر - xeroper = خرده

ریز (خ)

خره - xarra = مترصد - منتظر (ک)

خوزک - xorozak = خروسک

(سرفه خشک) (آ)

خرزه - xarza = سبزی وحشی

که در بهار روید و خوردنی است (لار)

- جل وزغ (خ)

خرس - xars = اشک چشم (لار)

خرساک - xersak = یک نوع قالی

که دارای پشم‌های بلند است (همه)

خرسول - xarsūl = پشگل

شتر (برو)

خرسه - xarsa = زاو (گی)

خرش - xarš = از انواع گیاهان

وحشی که برگ آن معطر و شبیه به نعناع

است (گی)

خرشت - xarašt = وحشی -

غیرمأنوس (گی)

خرشه - xerša = نام گیاهی

است (لا)

خرف - xarf = گیاهی است به

ارتفاع یک متر و نیم که در یخچال برای

پوشاندن یخ و در تلمبار برای اینکه

کرم ابریشم پيله بآن به تند مصرف میشود

و در بعضی نقاط آنرا karf نیز

گویند (گی)

خروی - xarevi = بیدنرك و
 آن درختی است که چوبش فقط بمصرف
 سوخت میرسد (گی)
خزخزو - xezxezù = جائیکه
 اطفال در آن سر میخورند = سر سه (خ)
خزری - xazari = بادی که از
 شمال غرب وزد و خطرناکست (گی)
خزگه - xazgah = جایی از
 رودخانه که ماهی در آن جمع شود (ك)
خزل - xazal = برگهای زرد
 که در خزان میریزد (آ)
خزم - xèzm = قوم و خویش (ك)
خزوك - xazūk = سوسك
 سیاه (لار)
خزوكو - xazūkù = حشره
 کوچکی که در غلات کهنه پیدا شود (لار)
خزه - xaza = سبزئیکه در کنار
 آب بدید آید، جل وزغ (ط)
خزلك - xèzelak = غلنك (آش)
خس - xas = چروك و چین - نا
 (لار) - غلیظ وبسته (آش)
خس - xos = خوب که در کردی
 «خاس» گویند (گی)
خستن - xestan = پرت کردن،
 انداختن (ك)
خسته - xasta = پریشته و انبوه -
 زیاد نزدیک بهم (گی) - مرض حسبه (آ)
خس خس - xes xes = اسم صوت
 صدای نفس کسیکه به تنگ نفس مبتلاست
 وسینه اش صدا میکند (خ)

خرلی - xareli = گیاهی است
 وحشی (گی)
خرم - xorm = بخار (كر) -
 رك : هرم
خرماخوره - xormáxora =
 حشره ایست (گی)
خرمخرد - xeremxord =
 چیزهای کوچک و ناچور و بی ارزش (آ)
خرمندو - xormednū =
 خرماو (ر: خرمندی)
خرمندی - xormendi =
 خرماو (م)
خرمه - xerama = ریزش دیوار
 و سستی آن در اثر رطوبت (لار)
خرنا - xorná = صدای خرخر
 بلند شخص خوابیده (آ)
خرنجی - xerenji = خشمگین -
 انسان یا حیوانیکه با خشونت بدیگری
 نگاه کند (لار)
خرند - xerand = کنگره (خ) -
 گودالی در حیاط که آب باران در آن
 جمع شود (آش)
خرنك - xernak = گلو (آ)
خروج - xorūj = آتش نرم
 مخلوط بخاکستر (خ)
خروش - xoruš = مأبون (ك)
خروش - xerouš = خرگوش (طا)
خروك - xorūk = رشك و حسد
 - غیرت (ك) - نوعی خرما (به) - اسم صوت
 صدائی که حیوان درنده هنگام حمله از
 بینی بر میآورد - تغییر بلند در موقع
 خواب (لار)

خشکه دشته‌وا - xošga daštavā
= بادبیکه از غرب وزد و خشک و خطرناک
است (گی)

خشکه گیله‌وا - xošga gīlavā
= بادی که از شرق وزد (گی)

خشل - xašel = غذائی که از خمیر
پخته و روغن تهیه میشود (آ)

خشو - xašū = بچه دوساله گاو
میش (ر؛ هشو-طب)

خشه - xaša = گونی بزرگ که
پهن و پنبه در آن ریزند - ینجه بلند (آ)

خف - xaf = کنف کشیده شده و
کلافه کرده (گی) - کمین (خ)

خف کردن = کمین کردن (خ)
خفت - xeft = تنگ و فشار دهنده

در کمربند و نوع آن، مثلاً گویند کمرش
خفت افتاده یعنی فشار میدهد - گره
طناب (لار)

خفت - xaft = غم و اندوه گرفتگی
خاطر (گی-ک) - اشتباه - فریب - کمین (لار)

خفتی - xeftī = گردن بندیکه
بگردن می‌چسبد (خ-ط)

خفک - xafak = آلتی که برای
خفه کردن آتش روی اوله‌سماور نهند (آ)

خفنگ - xafang = هاون - در
دکانهای قدیمی که بالا و پائین میرفت (گی)

خکو - xakow = آب اول
زراعت (آ)

خگ - xog = گوشه‌ای از خانه
که ذغال و خاکه ریزند (لار)

خس خسک - xos xosak =
دولاً دولاً (آش)

خس خسه - xesxsa = مرض تنگ
نفس که توأم با صدای سینه باشد (خ)

خسن - xosn = فحش و دشنام (ک)

خسیر - xosir = تقصیر و گناه (ک)

خسینی - xosīni = کابوس ،
بختک (آش)

خس - xeš = بوسه (م)

خش - xaš = خراش، قرعه (خ)

خش انداختن = قرعه زدن (خ)

خشار - xašār = شاخ و برگ و
چوب که بمصرف سوخت میرسد (لار)

خشار - xošār = فشار (خ)

خشدی - xešdi = چارخانه،
شطنجی (آ-خ)

خشک - xošak = از امراض کرم
ابریسم که بدنش سفیدک میزند و بعداً
میرسد (گی)

خشکه - xoška = حقوق نوکریا
کلفتی که بدون خوراک و پوشاک اجیر
میشود (همه)

خشکه ماهی - xoškamāhī =
نوعی ماهی سفید رنگ است که برای

زمستان ذخیره میشود (گی)
خشگال - xošgāl = شاخه خشک

شده درخت (آش)

خشگه - xošga = ناننی که پس از
خاموش کردن تنور به گرمای بازمانده

آتش پخته میشود (ط)

خلواره - xolvāra = خاکستر
مخلوط با تش (ط) - رك نخل

خلوش - xoluš = ناکس - بی تربیت
- از همه چیز بی اطلاع (به)

خلاه - xola = گردش - چرخ (ك)
- سوراخ (گی - آس)

خلی - xoli یا xeli = آب
دهان (طب)

خلی و اش - xolivāš = گیاهی
وحشی که برگ آن مصرف طبی دارد (گی)

خمر - xomer = خاله (به)

خمس - xomos = علفی کوهی است
که نخود وحشی دارد (ا)

خَمَسَس - xamessa = انگور پخته
- شاید از عربی گرفته شده باشد (گی)

خمک - xemak = نان و غذای
مانده و فاسد کپک زده (لار)

خَمَن - xeman = مخفف خمند
(رجوع شود به همین)

خَمَنَد - xemand = دشت هموار
(رجوع شود به همین)

خَن - xon = مایه ای که بخمیر برای
ور آمدن زنند (آ)

خَن - xan = يك طبقه انبار يك
عمارت - يك طبقه کشتی (لار) - تون حمام
و آتشخوان کشتی (ن)

خنج - xenj = پنجول (لار)

خنچی = گربه یسا حیوانی که
پنجول میزند (لار)

خگدو - xogdū = انبار غلات -
مرغدان - جای زباله (لار)

خگه - xoga = محلی که شبها مرغ
را در آن جا میدهند (لار)

خگه - xoge = خواهر کوچکتر
در خانواده (لار)

خُل - xol = کثافت و خاکروبه
زباله (خ) - خاکستر با آتش مخلوط (به)

خلاه - xalā = کنیف گهواره (گی)

خلاشه - xalāša = ریزه چوب (آ)

خالالو - xalālū = میوه نارس
درخت خرما (لار)

خلت - xelt = گلو (تا) - درد
و نه نشین مایعی (خ)

خلك - xelak = خرابه، ویرانه (به)

خلك - xolok = غصه و اندوه (لار)

خلکه - xalka = هلو (آش)

خللنگ - xalalang = زخمی
جلدی که منجر بمرگ میشود (لار)

خلم - xalam = گله بره، گله
بزغاله که در خوانساری xelma گفته
میشود (آش)

خامدنگ - xolmadang = کم
عقل و سفیه (ط)

خِلنگ - xelang = چوب بلند و
سرکچی که بوسیله آن شاخه را پائین
میکشند (ر: خالنگ - م)

خلو - xalow = محصولی که چند
روز آب نمیدهند (آ)

خواندش - xāndeš = انعکاس

صوت (لا)

خوبه - xupa = آسیانۀ طیور (گی)

خونک - xūtka = نوعی مرغابی

وحشی (گی)

خونکا - xutkā = پرنده ایست

دریائی (گی)

خونکاجیری - xutkāciri =

پرنده ایست که کنار آب زندگی میکند (گی)

خوتین - xutin = خل و ابله (به)

خوج - xuj = گلابی وحشی که در

لاهیجان «xoc» گویند (گی)

خوج خور - xujxor = دندانهای

نمایا (گی)

خوخان - xoxān = لولو (آ)

خود - xud = زبانه و شعله

آتش (گی)

خود - xeved = قطعه زمینی که

مستقلاً کشت شده و آبخیز معین دارد (لار)

خور - xūr = باتلاق (جن)

خورته - xorta = زمینی که رو

بآفتاب باشد (گی)

خورگک - xowrog = شقیقه (گی)

خورک - xowrak = کمرپوش که

در آنجا اشیاء متفرقه گذاشته میشود (شی)

خورمک - xowramak = تشویش

در خواب - از خواب پریدن - بیداری

زود بزود - کم خوابی (لار)

خورمندو - xūrmandū =

خرمالو (طب)

خنجیر - xenjīr = بوی گوشت

سوخته شده (خ) و قریب بهمین معنی یعنی

بوی دود توام با چربی xanjīr در

لغت اسدی آمده : بگذرد سالیان که برناید

روزی از مطبخش همی خنجیر - خسروی

سرخسی صفحه ۱۹۰

خنده - xanda = زگیل (لار)

خنس - xenes = زحمت و مخمصه

ونداری (خ)

خنس و بنس = بیچارگی و فقر (خ)

خنک - xeng = کودن و احمق

- دیرفهم (لار - طب)

خنگر - xangar = فی چشم (گی)

خنگو - xongū = خواهر کوچکتر

(لار) - رك: خکه

خنونه - xennūna = محرف

هندوانه (ر : خ)

خنه - xona = ارزش و طنین

صوت (گی)

خو - xū = خوک (م) - سنگی که

روی آن مانند صفحه ای صاف باشد (لار)

خوابگاه - xābgāh = پارچه ای

از جنس پلاس یا قالی و نوع آن که برای

بستن رختخواب دوخته شده و در مسافرت های

سابق همراه میبردند (ش)

خوار - xovār = هموار و صاف

(آش) - خوب (م)

خواره - xovāra = چوب یا

میخیکه در سوراخ دسته افزار کار فرو

میبردند تالق نباشد (آش)

خوگر - xukar = از انواع
پرندهگان دریائی (گی)

خول - xūl = خاکستر (لا) - خاک
(ك) خل و نادان (گی)

خولی - xūli = لانه طیور (لا)

خوله‌واش - xula vāš = از
گیاهان وحشی (گی)

خومه - xuma = آشیانه پرندهگان
- جایگاهی که باشاخهای نازک در مزارع
میسازند (گی)

خوناس - xūnās = وفا، غیرت
- تعصب (اش)

خوناسدار = غیرتمند، متعصب -
باوفا (آش)

خونکو - xunakū = خانه
کوچک - اطاق کوچک در مزرعه که برای
محافظت بنا کنند (لار)

خونونه - xūnūna = هندوانه
(طب)

خونی - xūni = چشمه (طب)

خوه - xove = آبگوشتی که از
پرت وپی گوشت کبابی تهیه کنند (ط)

خوه - xava = هبو - جری که
در پس دیواری از بیم فرو ریختن آن
میسازند (آش)

خوی میره - xoy mira = خواهر
شوهر (به)

خوینه - xuina = کپه گندم
خرد شده و آماده برای باد دادن (ا)

خهره - xehra = دنبان زمینی
که نوعی قارچ است (لار)

خورند - xorand = درخور و
شایسته (ط)

خوره - xevera = گیاهی است
با برگ گرد و پهن که در بهار روید و آنرا
پخته باماست خورند (لار)

خوره او - xoraū = نوعی سبزی
بهاری که باماست خورند (لار)

خوریک - xorik = نوعی خرما
زرد رنگ که در بم و نرما شیر عمل آید
و در تهران «خرماخرك» گویند (به)

خوزك - xozak = خزه روی
آب (لار)

خوزه - xuža = گیاهی که از
آن سریش بعمل می آید (ك)

خوس - xus = سرفه (گی)

خوسن - xousan = سرفه
کردن (گی)

خوسوب - xusub = از انواع
«سوف» که از «سوف» خشن تر و شکننده
تر است و در حصیر بافی بکار میرود (گی)

خوسی - xowsey = پرنده ای
صحرائی است (گی)

خوش - xowš = علف هرزی است
که زمین را ضایع و حاصل را نابود
کند (به)

خوش باور - xoš bāwar =
زود باور (ط)

خوشك - xošk = خواهر (ك)

خوشیدن - xūšidan = محرف
خسپیدن (ب)

خیو - xev = نگاهداری -
مراقبت - صاحب (ك)

خی ورین - xi warin = نام
گیاهی طبی (طب - رك: خی برین)

خیوه - xiva = چوبیس اگچ می کنند
و روی آن پوست میکشند و دسته ای بآن
میگذارند و بجای پارو بکار میبرند و
آنرا «خیوه» میگویند (ا)

خیه - xeya = پارو (طب)

داج - dāj = دواج - لحاف (ل)

داخستن - dāxestan = پائین
انداختن - پهن کردن - بستن (ك)

داد - dād = طعام، مزه (آ)

دادا - dādā = خواهر بزرگتر
و در کردی هم معمول است (لار)

دادو - dādū = بچه شیرخوار
کمتر از یکساله (ك - خ)

دار - dār = شاخه درخت - چوب
- قلمه - بوته - پنبه (لار) - تنگ (T) -
زمینی که مشغول شخم آن هستند (ا)

دارتک - dārtok = مرغ دار کوب
(آش - ت)

دارتک - dārtek = خرما - غذای
توأم با خرما (لار)

دارچکل - dārcakol = بازی
الک دلك (لار)

خی - xi = خوک (طب) - رك: خو
خی برین - xi berin = نام گیاهی
است طبی (طب)

خیت - xit = خجل و سرافکننده -
دماغ سوخته (ط - گی)

خید - xid = کرد زراعت، یک قسمت
از مزرعه که بوسیله پل خاکی مشخص
باشد (سی)

خیرو - xeyrow = شراب (به)
خیزه - xiza = چوب کشوی پشت
در که در را با آن می بستند (خ)

خیزه کردن = بستن در بوسیله
«خیزه» (خ)

خیس - xis = تمشک جنگلی (گی)

خیس خوردن = نم کشیدن کامل
پارچه در آب

خیس شدن = تر شدن

خیس کردن = تر کردن

خیسه چولی - xisa culi =
پرنده ای است صحرائی (گی)

خیسه سونی - xisa sūni =
تمشک جنگلی که در ضبابرگیلان «خیسته
سونه» گویند (گی)

خیکاره - xikāra = روغن داغ
کن (گی)

خیکی - xiki = کنایه از آدم
شکم کننده (ط)

خیل - xil = گشنیز (گی)

خینو - xeynu = از پرنده گان نیست
که کنار آب زندگی میکند و پاهای دراز
دارد و کم پرواز است (گی)

داشر - dāšor = شلخته (لار)
دال - dāl = لاغر و ضعیف (ك)
دالاغ - dālāq = مرضی است که باعث تورم و آماس گلو و گردن گاو میشود (گی)
دالک - dāleg = مادر (كر)
دام - dām = بام (Ā)
دامان - dāmān = چنگل (گی)
دامنه - dāmāna = ساحل دریا - حاشیه (لار)
دامو - dāmu = خاله - زن عمو - دختر عمو - خانم (لار)
داموسک - dāmusk = موی دم اسب (ك)
دانا - dānā = گوساله ماده (Ā)
دانگانه - dāngāna = ضیافت کردن اطفال یکدیگر را (خور؛ برهان زیرا؛ قومشی)
دانگو - dāngū = مغز بادام تلخ یا هسته هلو و زرد آلود تلخ که تلخی آنرا بگیرند (آش) - پوست کنده هسته زرد آلو (ك)
داو - dāv = رسم و عادت و روش (گی) - مکر و حیله (ك)
دای - dāy = خالو (آش)
دایک - dāyik = مادر (ك)
دائرة - da,ara = تیر زین ما نندی دسته کوتاه که با آن سبزی خرد کنند (بر)
دب - dob = کله شق و خودسر (گی)
دبر - dabor = بز اخته ای که پیشاهنگ گله است (آش)

دارچگل - dārcegel = چوب دو شاخه‌ای که در وسائل زراعتی بکار میرود (لار)
دارچماز - dār camāz = نام گیاهی است که آنرا سپایج گویند (طب)
داردو - dārdū = مزرعه پنبه - کاری (لار)
دارگم - dārgam = فلفل هندی (گی)
دارنمک - dārnamak = مرغ دارکوب (شی؛ برهان زیر دادبر)
دارو - dārū = چیز است تلخ که در میان عسل پیدا شود و مگس نحل آنرا بر برای خوراک بچکان خود آورد (شی برهان - زیر عکبر) - نوره و واجبی (ك)
دارواش - dārwaš = گیاهی وحشی (گی)
داره - dāra = داسی که لبه آن دنده دار است (گی) - نوعی داس (م)
داری - dāri = ارزن (T)
داسه - dāsa = صاعقه - برق آسمانی (لار)
داس - dās = طاس، کسبیکه سرش سرش بی‌موس است (Ā)
داش - dāš = کوره آجرپزی (خ) و در لغت اسدی بمعنی دم کوره گران آمده - من چنین زار از آن جماش درم همچو آتش میان داش درم، رود کی (۲۲۳)
داشتی - dāšti = کوسفند و گاویکه بمنظور ازدیاد نسل ویاتیه‌شیر نگهداری میشود (لار)

دختن - doxotan = خوابیدن -
 پنهان کردن (گی)
 دخن - daxas = آسیب - خسارت -
 صدمه (لار)
 دخونکا - daxunkā = انعکاس
 صوت (گی)
 ددام - dadām = دختر عمو - دختر
 عمه - خانم (لار)
 دده - dada = پدر (خل) -
 خواهر (لار)
 در - dar = دلار و شجاع (ك)
 دراخ - derāx = نوعی خلخال
 که بیای کودک بندند تا موقع حرکت
 مادر و نزدیکان از محل وی آگاه شوند (لار)
 دراغ - derāg = پنیر خیکی
 (لار - خ)
 دراز سبزی - darāz sabzi یا
 derāz sabzi = سیر (طب)
 درانداز - darandāz = بیان
 مطلب (لار)
 دربند - darband = کوچه
 بن بست (آ)
 دوپیازه - dopiyāza = هر نوع
 گوشت که در پیاز داغ تف دهند و
 بخورند (شی)
 درجازدن - dar jā zadan =
 ترقی نکردن و در یک حال ماندن (ط)
 درخستن - darxestan = آشکار
 کردن (ك)
 در در - dor dor = اسم صوت
 صدای شیپور و امثال آن (خ)

دبش - debš = جای قند پهلو (لار)
 - جسبناك (ط)
 دبه - dabba = چانه زدن در
 معامله (ط - شی)
 دبه کردن = چانه زدن
 دبشتمن - dabištan = چیز پرا
 در روغن سرخ کردن (گی)
 دپ - dap = دف، دایره ای که از
 پوست و کمان ساخته و برای موزون
 کردن آهنگهای محلی بکار میبرند (لار)
 دپاچ - dapāc = ترشح آب و آنرا
 «دپاس» نیز گویند (گی)
 دپرکستن - daparkastan =
 از خواب پریدن - یکه خوردن (گی)
 دپشوس - dapšūs = درهم و
 برهم (م)
 دپشوسته - dapšūsta = درهم
 و برهم (طب)
 دپک - dopak = کسیرا از پشت
 یا از پهلو بجلو راندن (لار)
 دپینه - dapite یا dapita =
 پیچیده (طب) - رك: دپشوس
 دجگال - dojgāl = تخم برنج (شی)
 دجل - dajal = پرچانگی (لار)
 دجی - daji = دیوانه (طب)
 دخواستن - daxāstan یا
 daxasten = فر و کردن (طب)
 دخاله - doxāla = شانه ای که
 دارای دو دندان است و برای باد دادن
 خرمن بکار میرود (ا)

درو = derrow = آدمیکه زیاد	دردژر = dardažar = دردمند (آ)
قد میکشد (ز)	دردین = dardin = دردمند (هتا)
دروا = darvā = دره عریض (لار)	درژ = derž = خشمگین و گرفته (ك)
دروم = darum = طاعون (ك)	درزستن = darzastan = در
دره = derra = بوته گل تیغدار (آش)	رفتن و پاره شدن ته کیسه یا زنبیل و نوع
دره گو = darra gow = ماده	آن (گی)
گاو از سه سال به بالا (به)	درسک = dersak = آرنج (آ)
دریاچیری = daryācīri =	درشتن = dereštan = فرورفتن،
پرنده ایست که کنار آب زندگی میکند	خوض (خوا)
و چنه ای باندازه کبوتر و پاهای دراز	دُرعون = dor, ūn = حجله عروس
نازک دارد (گی)	(هم)
دریازیله = daryāzīla = از انواع	درک = darak = پنجره بزرگ
پرنده گانی است که کنار آب زندگی	جویی که در جلوی تالار یا اطاق بزرگ
میکند (گی)	بالا و پائین رود (لار)
دریم = darim = درون (طب)	درکت = darkat = مظهر قنات (لار)
دُرین = dorin = درون خانه،	درگم = dargam = فلفل سیاه
درون (س-م)	هندی (گی)
درین = darin = عمیق و گود (آ)	دَرمان = darmān = آسیا، علاج
دز = dez = دیگ حمام (م-ز)	(آ) - باروت (ك)
دِزار = dezār = دیوار (س-سم)	دِرمنه = dermana = هیزم آتشگیره
دزکائی = dozakāi = مخفیانه	از قبیل بوته و غیره (خ)
پنهانی (لار)	دِرنا = dornā یا dornā = مرغ
دژ = dež = خشم (ك) - زمین	کلنگ (طب) در آذری دُورنا
دست نخورده (ط)	دِرنال = dernal = کانال - ترعه (ك)
دژ = daž = زمین دست نخورده	دِرنه = dorna = طنابی کلفت که
پر و لبالب (آ)	که از تابیدن شال و امثال آن بدست آید
دژک = dežk = ریکزار - شن زار (ك)	و با آن اطفال بازی کنند و در آذری
دژین = dožin = دشنام و فحش (ك)	«تورنا» گویند (خ)
دُس = dos = تنبوشه های بزرگ	دِرنی = doroni = طنابی که از
که در قنات بکار برند (اس) - عدد ده	الیاف خرما ساخته میشود (لار)
(س - س)	

دستوره - dastūra = محوطه
جدول بالای تنوره آسیا (اس)
دستاره - desdāra = آسیای
دستی، دستاس (اس)
دستک - dasdak = دستکش (آش)
دسته - dasda = آلتی که با آن
خوشه گندم را میکوبند (آش)
دس کتره - das katara =
استخوان پهن کتف (گی)
دسم - desm = غده، دژیبه (آش)
دشنه - dosena = ظرف سفالینی
که در آن ماهی و خردل ریزند و در جلو
آفتاب گذارند (لار)
دسو - dassu = گلدانی از
چینی که بصورت دست ساخته شده -
مجموعه دستگاہ چوبی که بر روی چاه
برای کشیدن آب نصب کنند (لار)
دسه یال - dassayāl = لخت و
عور (لار)
دش - doš = تحریک (بیر)
دش دادن = تحریک کردن
دش - deš = خواهر شوهر - بد (ک)
دشاب - došāb = شیر، دوشاب (آ)
دش بل - došbol = ورم و غده
بناگوش (لار)
دشتم - doštam = دشنام، فحش
و ناسزا (لار)
دشته - dašta = بادی که از شمال
غرب وزد (گی)

دس ابار - das abār = حرکت
قافله یا ایل - شروع مبارگیری برای
حرکت (لار)
دُست - dost = عدد ده (ت)
دستاب - dastāb = آبیکه در
موقع خمیر کردن دستهارا بآن میزنند که
دست پخیمیر نجسید (آ)
دستاخ - dostāx = زندان (خ)
دستان باز - dastānbāz =
حیله گر (آ)
دست اندر کار - dastandarKār
= دخیل و مؤثر در کار (ط)
دست بجان - dast bajan = نام
گیاهی است (ر؛ دست بچن - طب)
دست بکار - dast bekār =
مشغول و سرگرم کار (ط)
دست بچن - daste pajen = نام
گیاهی است (م)
دست بچن - dast pecan = نام
گیاهی است (طب)
دست پلار - dast pelār =
کورمال کردن برای پیدا کردن چیزی
در تاریکی (آش)
دسترخان - dastarxān = سفره
بزرگ (آ)
دستک - dastak = دفتر حساب (به)
دستگره - dastgera = هدیه
اقوام داماد بعروس (لار)
دستنگار - dastankār = کار
چاقاکن (آ)

دلاشوب - delāsūb = تخمی که
 به عربی حب الفقد خوانند (ش - برهان ،
 زیر: اغیس)
دلاغ - dellāq = فرج زن - در
 آذری داخل آنرا dallāq گویند (گی)
دلاق - dolāq = چاقچور (آش-خ)
دل پا - delepā = ماهیچه ساق
 پا (لار)
دلخک - dalxak = دلک (آ)
دلخاستن - dalaxāstan = لقی
 شدن تخم مرغ در اثر فساد - لقی شدن
 خربوزه یا هندوانه در اثر فساد (گی)
دلریسه - delrīsa = ضعف رفتن
 دل (ط)
دلزده - delzada = بی میل و سر
 خورده از چیزی (ط)
دلشد - delšod = اسهال (به)
دلشوره - delšūra = دل بهم
 خوردگی - نگرانی خاطر (خ)
دلکی - doleki = جفتک (لار)
دلگر - dolgar = درودگر،
 چوب تراش (لار)
دلنگون - delengūn = آویزان
 و معلق در هوا (خ)
دلو - dalu = دیوانه، در آذری
 «دلی» (تا)
دلو - delow = رف (طا)
دلواپس - delvāpas = نگران
 و منتظر (خ)
دلواده - delvāde = غمخوار
 و غمگسار (لار)

دشگیر - dašgir = کسیکه وسیله
 خرید و فروش چارپایان است (آ)
دشول - došūl = غده هائی که
 زیر پوست بدن تولید شود (طن)
دغ - deq = زمین مرطوب و باطلاق
 که در آذری «زغ» گویند (ق)
دغن - daqan = نهري که مزارع
 را مشروب کند (گی)
دفر - dafr = پاکت (ك)
دفل - dofal = دارای دوپره (لار)
دق - daq = مرداب - تالاب (تر)
دقلو - doqolu = توامان (خ)
دقلى - doqoli = کوسفند
 جوان که در تهران «تقلی» گویند (شی)
دکالستن - dakālestan = طببله
 شدن گچ دیوار و ریختن آن - برگشتن و
 ریختن قسمتی از کوه (گی)
دکفتن - dakeftan = بگودال
 یا چاه افتادن - پارو زدن ناخدای کرجی -
 هواداری و پشتیبانی کردن - اشتباه کردن -
 خوردن پا بسنگ یا چیزی (گی)
دکالستن - dakalestan = واريز
 کردن دیواره چاه - فروریختن (گی)
دگنگ - daganak = چوب
 کوچکی که با آن الاغ را میرانند (ط)
دل - dol = وسط - میان (ا) - کوزه
 دهن گشاد دو دسته (گی) - سطل (خ)
دلادل - delādel = تردد و دو
 دلی (خ)
دلادل کردن = تردد و ورزیدن

دمبلان کوهی - balānekuhi

dom = یک نوع سیب زمینی است که در بهار در دامنه‌های کوه در زمین مرطوب نمو میکند و طعمی شبیه دمبرلان دارد (ط)

دمبلغزه - dombolpeza

دنبه که در شیراز «دمبیزه» گویند (خ)
دمبلیچه - dombolica = بن
دمبه که در خراسان «دمبلغزه» گویند (ط)

دمبو - dambu

ستاره جدی (لار)
دمبیزه - dombiza = بن دمبه که در خراسان «دمبلیغزه» گویند (شی)

دمپز - dompaz

میوه نارسیده
خرما که پس از رنگ گرفتن نیمه آن رسیده و نرم است (لار)

دمدمکوه - domdomakū

نوعی حشره خاکی ریز (لار)

دومر - domor

بز دو ساله پیشرو (ت)

دمرس - damares

شخص بی‌حال و یخمه - شخص کم آزار و بی‌اذیت - کسی

که هر قدر او را اذیت کنند سکوت کند (گی)

دمرقول - damarqūl

داس سنگینی دسته آهنی (ا)

دمس - domos

گاودوساله (ماز)

دمسر - dameser

زائده فلزی که بدنیال گاو آهن هنگام شخم بسته میشود (لار)

دمک - damak

سوراخی که هواکش انبار غلات است - سوراخ برج و قلعه (لار)

دلونی - daluni

بیرونی و خارجی (لار)

دلوه - delva

= اشکاف و گنجه (ت)

دله - dala

= سوسار (نام جانوری است) (طب) - میان هر چیز (طب - گی)

دلهره - delhora

= اضطراب و طپیدن دل در اثر نگرانی و ترس (ط)

دلی - dali

= دیوانه و در تاتی «دلو» (آ)

دم - dam

= نفخ شکم - دوپخ (ط)

دم - dem

= رو (م)

دمار - damār

= عصب - پی (آ - ک)

دماستن - damāstan

= چسبیدن و متصل شدن (طب)

دمانستن - damānestan

= گیر کردن چیزی در ظرف مانند سر بطری در داخل بطری (گی)

دممانه - demmāna

= زنبور (ش - سم)

دمباز - dambāz

= میوه نارسیده خرما که نصف آن رسیده باشد - آخرین نفر در بازی (لار - جه)

دمبتو - dambetū

= رازدار - سرنگهدار (ط)

دمبچی - dembeci

= توام، دو قلو (م)

دمبلان - dombalān

= خایه کوسفند (ط - آ)

دوایش - dúvāš = مخلوطی از
برنج و سیب زمینی و لوبیا و چغندر و ادویه
و دوغ (طا)
دوال - davāl = زه باریکی که
تخت گیوه را بآن میکشند (ا)
دو بر - dobar = بز نرسه ساله (به)
دوپای - dūpāy = گوسفند یا
گاوی که بکسی سپارند تا نگهدارد و
محصول آنرا از شیر و پشم نصف کنند (آ)
دوپلو - daplū = لپه (شی)
دوپول = یکشاهی (خ)
دویی - dūpi = دولچه (آ)
دوتکی - doteki = شکم برآمده
و سنگین مانند زن باردار (لار)
دوخ - dux = دوک نخریسی (لار)
- وضع (ك)
دوده - dúda = نام انگوریست
سرخ رنگ (آ)
دور - dūr = درخت (تا)
دورنا - dūrnā = کلنگ (آ)-
رك: درنا
دوریش - dowriš = درویش (آ)
دوره - dūra = کوزه (س-سم)
دوز - dūz = ریسمان پشمی سیاه
رنگ و ضخیم که بآن جوال بافند (لار)
دوزك - duzak = حرامزاده (ت)
دوس - dūs = چسبناك (آش)
دوش - dūš = محوطه جدول بالای
تنوره آسیا (هم)
دوشاب - dúšāb = شیره (آ-ك)-
خرما (لار)- رك: دشاب

دَمَكَت - damkat = محل رو
آمدن آب و مظهر قنات (اس)
دمگه - domga = انتهای دره و
جائیکه کوه تمام میشود - آخرین چاه
رشته قنات (لار)
دم ند - domned = عرق آشامیدنی-
نوشابه الکلی (به)
دموز - damvaz = پاروی بهن
که بآن برف میروشد (خ)
دَمَه - dama = کلبه (آ)
دنبول - danbūl = بسیار بزرگ
و آنرا «دنبول» نیز گفته اند (طب)
دِنَجَه - denja = دانه ای که بر جلد
ظاهر شود (خ)
دندان کولچ - dendán kulic
دندان قروچه (آش)
دنده - denda = زنبور (خوا)- رك: دنه
دنگ - dong = دانه ای که بر
بدن میزند - دانه ای که بر چشم ظاهر شود
و روی قرینه لکه افتد - يك حصه از
مجموع حصهها در املاك (لار)- صدا (بر)
دنگ - dang = اسم صوت فلزات-
ادا و اطوار (لار-خ)
دنگولش - dangulaš = گوش
ماهی (کی)
دنگه - donga = خم کوچک (آ)
دنو - danow = آب آخرزراعت (آ)
دنه - dena = زنبور (به)
دوار - dāvār = تعدادی
گوسفند (آ)

دونه - dūna یا dūne =
برنج (طب)

دوود - dūva = گاو دوساله (آ)

دوهچه - dūhacca = چوبیکه
سرش دو شاخه باشد (خ)

دوی - devi = عروس (به)

دویا - dūyā = ماده گاو دوساله (آ)

دهار - dehār = درخت (م)

دهن یاس - dahan yās = خمبازه
- دهن دره (طا)

دُهون لَاحِه - dohūn lācā =
دهن دره (طب)

دها - dāha = تیغ خوشه گندم (لا)

دهیل - dahil = کف (در معنی
پیمانه) (طب)

دی - dai = در خطاب بز بکار
می رود (ب)

دیا - dayā یا dayā = بز (طب)

دبّا - dayyā = بیرون (م)

دیار - deyār = بیدار (طب)

دیب جاما - dibjāmā = چر جامه -
پارچه رنگارنگ که در شکار کبک برای
صید آن بکار میبرند - مرقع (آ)

دیج - dij = جامه تنگ و چسبیده
ببدن (گی)

دیکل - dixal = دیزی سفالین (لار)

دیده تک - didatag = حسود و
کوته نظر (لا)

دیر سک - dirsak = مفصل دست (آ)

دوشت - dūšt = اندود گل و کاه
بر پشت بام (لار)

دوشگر - dušgar = بداخلاق (آ)

دوشنه - dušna = دیشب (خ)

دوشی - dūši = سبوی بزرگ
و یمن (آ)

دوئا - dūqā = آشی که از دوغ
یا ماست پزند (آ)

دوغی - dūqi = گاو یا گوسفند
شیرده (آش)

دوک - duk = میله (تا)

دول - dovol = مهلت دادن -
سرگرداندن (لار)

دولخ - dulax = گرد و غبار که
در مشهد dullax = گویند (به)

دولیه - dūliya = طاقچه (آش)

دوم - dum = جای بند شلوار -
بند تنبان (لار) - خاکرس (به)

دومان - dumān = مه و طوفان
باد و گرد و خاک (آ)

دومجی - dūmeji = توام (طب)

دومل - dūmal = دارای دم (ه)

دومن - dūman = دارای دم (تا)

دُون - dūn = دوشید نگاه (کی) -
گل برای اندود کردن (ا)

دونشکه - doneška = رتیل (به)

دُونَك - dovanak = زخمی که
بر اثر فشار از راه رفتن بر پادرید (میا)

دونم - donam = نیمه مرطوب (لار)

دینه‌دز = dinadaz = آدم
مرموز (لار)
ذرت کلاک - zorrate kalāk
نوعی ذرت (شی)

ر

راب - rāb = حلزون (گی)
رابشکن - rābeškan = نام
پرنده‌ایست که در مازندران «توکا»
خوانند (گی)
راپا - rāpā = منتظر (گی)
راپایی - rāpāi = انتظار (گی)
راتی - rāti = قیف (به)
رازک - rāzak = گیاهی است
وحشی (گی)
راسپال - rāspāl = کسمیکه
بادست راست کار میکنند (آش)
راسی - rāsi = طرف روی پارچه
که در مقابل «آستر» است (لار)
راش - rāš = چوبی است جنگلی
و محکم (م)
راغ - rāq = راه (گی)
راغش - rāqeš = کشت و میوه‌ایکه
زودتر از موعد برسد (آش)
رآنه - roāna = چارو (س-سم)
رئنگه - roenga = جوئی که از
رودخانه جدا کنند (آش)
رئه - rea یا ree = روده (طب)
رب - rab = رف (ا)

دیرشم - dirīšom = نشانی که بر
گوسفند گذارند از قبیل بریدگی گوش
یا داغ تا شناخته شود (آش)
دیز - diz = زانو (آ)
دیزماری - dizmāri = (دیز +
ماری) = نوعی انگور که شبیه بسر مار
است (آ)

دیزه - deyza = خاله (خ)
دیزه - dīza = دیگ بزرگ (به)
دیشنه - dišna = دیشب (خ)
دیک - dik = برجسته و برآمده
- راست و مستقیم (آ) - دوک (طب)
دیگوله - digūla = دیک کوچک
- دیزی (بر)
دیلاخ - deylāx = بلند و دراز -
درخراسان دیلاخ گویند (لار)
دیم - dim = دم (طب) - صورت (ج-ش)
دیمدخ - dimdax = ترش رو -
(دیم + تلخ) (آ)

دیم‌دیک - dimdik = منقار (دیم
+ دیک = برآمدگی) (آ)
دیواخ - divāx = پارچه قرمز
که بروی عروس میکشند (ک)
دیوکنف - divkanaf = گیاهی
است وحشی (گی)
دیمه - deyma = سینه‌کوه (ت)
دیمین - dimīn = پررو - در
هرزنی «دیمین» (تا)
دینه - dina یا dine = دیروز
(طب-خ)

رژ - rež = شپشک مرغ (آش)	رب - reb = سوسمار (به)
رژد - režd = لثیم و ممسک (ك)	ربی - rabi = خرهای سیاه رنگ
رژینه - režina = شکم (ك)	و زودرس که در بم و نرهای شیر بعمل می آید (به)
رستم و اش - rostam wāš =	رت - rot = لجن - با تالاق - لجن زاری
گیاهی است يك برگی و مطر که در کوهها	که عمق آن زیاد باشد (گی) - رك و
میروید (م)	راست (ك)
رَسَن - rasan = ریسمان (طب-م)	رَت - rat = رها (طب)
رَسَن - roson = ریسمان و بند (ب)	رَج - raj = قطار - ردیف (خ-طب)
رَش - raš = سیاه (ك) - گاوورزا	رُجا - rojā = ستاره صبح که در
یا گاوی که رنگ آن سیاه و سفید باشد (گی)	طبری «روجا» آمده (م)
رِشت - rešt = زباله و کثافت (شی)	رجو - rojū = دانه ای که در آب
رشتاله - raštāla = سیه چرده (ك)	برای مرغابی ریزند (گی)
رَشخَال - rešxāl = فرسوده لباس	رجه - raja = جای پا در برف یا
کهنه و مندرس - شخص لاابالی (به)	گل یا هر چیز و در آن زلی rac گویند (گی)
رَشغَنَد - rešqand = ریشخند (خور)	رَج - rac = رجه (ان)
رَشكَك - reškak = گیاهی است	رَج - rec = منجمد (ك)
کوهستانی و خوشبو (به)	رچنه - racena = ناودان (لار)
رَشگِین - rašgīn = مستأصل -	رَخ - rax = تخته سنگ و قسمت صعب
مهجور (به)	العبور کوه (لار)
رَشمه - rešma = ریسمان باریک	رَخبو - roxbu = دیوار کوتاه
(به) بند ابریشمین (خ) - چهل تار	سرتاسری در پشت بام عمارت (لار)
درویشی (آش)	رَد - rod = غله پاک شده (به)
رَشنِیق - rešnīq = عام در مقابل	رَدَه - radda = بارانی که در اثر
سید (آش)	وزش باد سمت آن کج شده و بدیوارها
رَغبو - roqbū = رك، رخبو	برسد - جای پا و اثر قدم (گی) - حرف
رَغین - raqin = جند (گی)	زشت و دشنام (ط)
رَقز - reqz = دنبه گداخته (آش)	رَدَه گفتن = دشنام دادن
رَك - rok = صاف و پوست کنده - آدم	رَزك - razak = از انواع گیاهان
راست و یکدنده (خ-ط) - رك: رت	وحشی (گی)
رَك - rek = پسر (گی) - خشم و	رزه - raza = زرفین و آن
غیظ - لجاجت (ك)	حلقه ایست که در سوراخ چفت جای
	میگیرد (آش-آ)
	رَزینه - razīna = پلکان (خ)

روتکلی - rūtakali = روپوش
 تشکچه الاغ یا قاطر که دور آن غالباً
 ریشه‌دار و بصورت بیضی است (شی)
روتی - rūti = سسکه (به)
رُوجا - rūjā = ستاره صبح (طب)
رودل - rūdel = امتلا (همه)
روده سرخ - rūdasorx = لوله
 مری که خوراک را بمعدده میرساند (آش)
رورک - rūrak = دوغ جوشانده
 که مانند پنیر سفت میشود (شی)
روره - rūra = روده (آ-تا)
روش - ruš = بی شرم و شورو
 (ك)- کرمهای ریز که در شن‌های لپ‌دریا
 دیده میشود (گی)
روشنک - rūšanak = ستاره
 صبح (خ)- رُك: روجا
روشیر - rūšir = سرشیر (آش)
روفه - rūfa = ته نشین شده و
 رسوب کرده- گل سیلاب در مزارع (گی)-
 رفوی لباس (آ)
روک - ruk = خراش (ك)
روکل - rukol = قسمت برآمدگی
 گونه (گی)
روگیر - rowgīr = روبراه -
 قافله در حال حرکت (لار)
روگیر - rugīr = کسیکه برو
 درمانده باشد (همه)
روگیر شدن = برو درماندن (همه)
روگیر کردن = کسیرا برودرمانده
 کردن (همه)

رکا - rekā = رُك (گی)
رکرو - rekrū یا rekorū =
 رفت و آمد (طب)
رکریز - rekerīz یا rekrīz
 = اثاث البیت و اسباب‌خانه (طب)
رکز - rekež = پرخاش (فا)
رکن - raken = علامت، اثر (به)
رگززار - regzār = فرق و آن
 خطی است که از دو بخش کردن زلف‌دورس
 پیدا میشود (آش)
رماج - remāj = بارهنگ (گی)
رمچه - ramca = پنجه‌جانوران (به)
رمزه - romza = گودالی که در
 آن يك ردیف نخل کاشته شده و جای آبگیر
 درختان است (لار)
رمش - ramesh = برجین اطراف
 مزارع و خانه‌ها (گی)
رَمشه - ramša = گاوسه‌ساله (م)
رانج - ranj = نوعی آفت‌کنند (لار)
رِنده - renda = خوب (ك)
رنگی - rangi = قشنگ-خوشگل
 و زیبا (لار)
رنگینک - rangīnak = حلوائی
 که از خرما و روغن و مغز گردو تهیه
 کنند (شی)
روازا - rovāzā = نواده (آش)
روال - revāl = ترتیب-ردیف (خ)
روبه - rowba = نوبت دیگر-
 دفعه دیگر (به)
روت - rut = لخت و برهنه -
 خالص (ك) - رُك: لوت

ریشه رفتن = rēzē رفتن (ط)
 ریش - riš = آلت تنفس ماهی -
 شش ماهی (گی)
 ریش بزخال دار - boz xāldār
 ریش = riš گیاهی است دوائی (خ: برهان
 زیر اسپلنج و شنگ)
 ریش سبز - rišsābz = گیاهی
 است وحشی (گی)
 ریشن - rišen = آدم پرریش،
 ریشو (آش)
 ریشو - rišu = کسیکه ریش او
 انبوه است - دارای ریش (ط)
 ریشه - riša = كرك قالی (ب)
 ریشه اریسا - rišayearisā =
 گیاهی طبی که جوشانده آن بکار میرود
 و در شیراز «ریشه محک» گویند (ط)
 ریشه جحک - rišamahak =
 نوعی گیاه طبی که در جوشانده بکار
 میرود و در تهران «ریشه اریسا»
 گویند (گی)
 ریغ - rīq = که نیست (خ)
 ریغو - rīqu = آدم بی عرضه و
 نالایق - کسیکه مزاج او روانست (ط)
 ریفیده - rīfīda = دست افزاری
 که از تاکه و جوانه های درخت بافته و
 روی پارچه کشیده نان را روی آن پهن
 میکنند (آ)
 ریک - rīk = پسر بچه (ل)
 ریک - rīko = آلوچه (س-سم)
 ریکامرغ - rikāmerq = نام
 مرغی آبی (ط)

روله - rūla = فرزند (ل)
 رَوَند - rawand = ترتیب و نظم -
 ردیف (شی)
 رَوَنده - rovanda = تابوت (لار)
 روو - rovu = حشره ایست سرخ
 رنگ که روی بالهای سیاهست
 و آفت بوته خربزه است (به)
 ری - rai = راستگو - پسر بچه
 (گی) - اضافه ای که در وزن نان از آرد
 پیدا میشود (خ)
 ری - rey = گیاهی است شبیه
 «لی» و از انواع نی محسوب میشود (گی)
 ریپال - ripāl = زنده پوش (ك)
 ریت - rit = کهنه و پاره (ك)
 ریتال - ritāl = سر کین تر -
 سر کین گاو (ك)
 ریجه - rīja = ریسمانی که روی
 آن لباس خشک کنند (خ) - نوعی گچ
 سفید (آ)
 ریچنه - ricena = مجموعه جهاز
 هاضمه - روده کوچک (لار)
 ریخ - rīx = ریگ (لار)
 رِي خَشَه - reyxaša = شیر اول
 گوسفند و گاو (گی)
 ریز - riz = رزه در (م)
 ریزوزیز = قطعه قطعه خرد شده
 ریزه - rīza = رزه در (شی) -
 خرد - بسیار کوچک (همه)
 ریس - ris = حجم - قطر (ك)
 ریشه - rīsa = علفی را که بهم
 تابیده و با آن دسته های علف را می بندند
 «ریشه» مینامند (گی)

زاره - zāre = بلغور (ك)
 زاره - zāra = زاری: هزار زاره
 کتم نشنوند زاری من بخلوت اندر نزدیک
 خویش زاره کنم، (دقیقی)
 زاستن - zāstan = زائیدن (ل)
 زاغ - zāq = زاج (ط) - زرد (ا)
 - فحش و ناسزا (گی) - ازرق چشم (آش)
 زاغه - zāqa = سوراخ و جای
 گاو گویند که در لغت اسدی بصورت
 zāqad آمده: گاو لاغر بزاغد اندر
 کرد توده زر بکاغد اندر کرد.
 زافه - zāfa = خارپشت: روی و
 ریش و گردنش گفتی برای خنده را در
 بیابان زافه ای ترکیب کردی با کشف
 زاق وزوق - zāqqo zūq =
 اولاد و اعیال و اطفال (ط)
 زاگون - zākūn = نظم و قاعده (خ)
 زال - zāl = زهره حیوانات (لا) -
 پاره گوشتی که در قسمت بالای فرج زنان
 است و در تهران آنرا «چوچوله»
 گویند (گی)
 زالزالک - zālzalak = ازگیل
 که در مشهد «علف شور» گویند (ط)
 زالک - zālok = بیعانه - پیش
 بها (گی)
 زالک - zālak = هسته نارسیده
 میوه هائی از قبیل گوجه و زردآلو و
 هلو (گی)
 زاما - zāmā = داماد (طا)
 زامهران - zāmahrān = نام
 دارویی: نزد آن شاه زمین کردش پیام
 دارویی فرمای زامهران بنام. رودکی

ریکلو - rikālū = گوچهریز (ا)
 ریگاله - rigāla = خرمای
 نورسیده (شی)
 ریمند - rimend = وضعیت و
 حالت (به)
 رینگ - ring = شیره و شهد (ك)
 ری - riya = روده (م)
 ره - roh = بالا (ب)
 رهتی - rahti = قیف (گی)

ز

زا - zā = زاینده (طب) - زایمان،
 زایش (ط)
 زاج - zāj = زاهو (آ)
 زاجی - zāji = گاوشیده (گی)
 زاخ - zāx = سنگ (ك)
 زادورود - zādorūd = اولاد
 ونوه و نتیجه (لار)
 زار - zār = نام جنی که میکویند
 در سر مردم میرود و تار قاص «زار» انجام
 نشود بیرون نمیرود (ج) - آقا و رئیس (لار)
 زارچ - zārc = زرشک و حشی (به)
 زارگ - zārg = حالت خاصی که
 بسیاهان ساحل خلیج دست میدهند و
 هنگام خشم یا شادی در رقصهای دسته جمعی
 بحالت مستی و بیهوشی میافتند (لار) -
 زارک: زار
 زارگی = کسیکه بحالت «زارگ»
 دچار میشود (لار)

زرخ - zarx = بوی نا - بوی کپک -
طعم تند و گزنده مانند فلفل - تلخ و
گزنده (گی)
زرخ‌پیتار - zarxpitār =
مورچه‌ای است که سر و شکمش سیاه و
سینه‌اش سرخ است (گی)

زرخ‌واش - zarxvāš = گیاهی
است سبز مایل بزرد که دارای گلی
زرد رنگ و تند مزه است و دامها که آنرا
بخورند مریض میشوند (گی)

زرد - zered = زمین شنی و ماسه
دار (به)

زرداَئل - zaradael = نام
پرنده ایست (ر: زرداهل - طب)

زرداَهل - zaradaahal = نام
پرنده ایست (طب)

زرداَهل - zardeahel = نام
پرنده ایست (م)

زردان - zardān = پرنده‌ای
صحرائی (گی)

زرداكو - zardakū = زرد و لاغر
- مرض یرقان (لار)

زردکیجا - zardkijā یا kija
= نام گیاهی ماکول (طب)

زردهای - zardai = یرقان (ك)

زردملیجه - zardmalija = نام
یکی از آهنگهای موسیقی (گی)

زررنگ - zororong = ارزه‌ای
که از شنیدن خبری بردل نشیند (لار)

زاوانه - zāvlāna = بندی که
برپای و گردن زندانیان نهند - جعد و
موی مرغول : زلفینک او بر نهاده دارد
بر گردن هاروت زاوانه (خسروی)
زاهو - zāhū = کسیکه نازه
زائیده (ط)

زای - zāy = زده و فاسد در میوه (آ)

زایله - zāyla = غنچه (خ)

زئه - zea = آغوز گاو = فله (لار)

زبان داروی تلخ - ūye talx -
zabāndār = گیاهیست سبز بسیار
تلخ (شیراز: برهان زیر طوفریوس)

زبر - zebr = درشت و ناصاف (خ)

زبرکه - zabreka = نام پرنده ایست
(ر: زیر که - طب)

زبین - zabin = بچه شیطان و
تخس (به)

زبینی - zabini = شیطنت (به)

زبل - zebīl = فریاد (گی) -
کثافت و خاکروبه (آ)

زپنگ - zapong = ضربت - يك
نوبت آورد و برد در عمل مقاربت (لار)

زچ - zec = میش شیرده (لا)

زخم کش - zaxmkaš = مجروح:
در وه او چو قلم گر بسمم باید رفت

بادل زخم کش و دیده گریان بروم. حافظ
زده - zada = بوسیدگی پارچه -

لك میوه (آ)

زربین - zarbin = نوعی درخت
جنگلی که در چالوس soor خوانند (گی)

زغارو - zapārū = قحبه خانه؛
 از قحبه و گنده خانه احمد مطی ماند به
 زغارو و در کننده ری (منجیک)
 زغاره - zaqāra = نانمی که از
 گاورس پزند؛ رفیقان من بازار و ناز
 و نعمت منم آرزو مندیك تا زغاره (ابوشکور)
 زغال اخته - zoqālaxta =
 میوه ایست وحشی که آنرا خام میخورند
 و از آن ترشی تهیه میکنند (ط-گی)
 زغالک - zoqālaka = چوبهای
 نیم سوز که در میان ذغال پیدا میشود (آ)
 زغال - zogāla = پرنده ای
 است صحرائی است (گی)
 زغ زغ - zeqzeq = نق نق (طا)
 زغبود - zeqnebūd = در مورد
 عتاب گفته میشود دشنامی است که غالباً
 مادران به بچه های خود میدهند (خ)
 زفه - zafa = جوانه درختان (گیل)
 زك - zak = آغوز (لار)
 زك - zek = شکم، اندرون، داخل
 (ك) - آب بینی (طب)
 زكوزا - zekozā = اولاد و اعیال
 در تهران «زاق و زوق» گویند (طب)
 زگمه - zagma = چوبیکه برای
 نگاهداری شاخهای درخت بکار برند (لا)
 زل - zal = تابان و درخشان
 (در مورد ستاره) - زرنگ و چابك و
 هوشیار سرزنده (آش) - لثه دندان که
 پوست آن رفته باشد (گی) - گوسفند
 بی دنبه (لا)

زرزیبل - zerzebel = آشغال و
 کثافت (آ)
 زرزر - zerzer = «نق نق» و در مورد
 تعرض بکار میرود (خ)
 زرزو - zerzerū = کسیکه زرزر
 میکند و بهانه میگیرد (خ)
 زرزمی - zertzami = مخفف
 زیر زمین (آ)
 زرزنک - zarzang = زنبور
 طلائی (گی)
 زرشک - zerešk = کبک (گی)
 زرکا - zarkā = پرنده ایست (گی)
 زرنا - zernā = سرنا (آ)
 زرنک - zorong = رك: «زرننگ»
 زرور - zerroper = آه و
 ناله - پرچانگی در موقع التماس و تضرع (خ)
 زرونه - zervana = میل زن
 آبستن بجیزی (خ)
 زروه - zerva = نخاله (ك)
 زری - zeri = نخ پرتاب (آش)
 زرش - zariš = زرشک (آ)
 زرینه - zeryana = زاری و
 نق نق (خ)
 ززم - zezem یا zazam =
 زنبور (طب)
 زغ - zeq = گل و باطلاق - در
 قائنات زمین مرطوب و با تلاق را «دغ»
 گویند (آ)

زومه - zema = مزه (لار)
 زمه‌ای - zesai = کسیکه مژگانش
 بهم می‌چسبد و در چشمانش فرو میرود (لار)
 زمهیر - zamhir = آسیا (م)
 زَنار - zorār = ریسمانی که کشتی
 گبران خراسان بکمر بندند (خ؛ برهان
 زیر کشتی)
 زنجیلک - zanjilak = دمیچه
 که از نوع گنجشک است (طب)
 زنده - zanda = بسیار بزرگ،
 یکی زنده بیل‌چو کوهی روان بزیراندر
 آورده بدیهلوان (شهید)
 زندگی - zendi = زانو (ر؛ زنی-
 طب)
 زنگ - zang = صبحانه (لار)
 زنگل - zengal = خوک نر -
 گراز (گی)
 زنگه - zanga = پیشانی (لا)
 زنگیچه - zengica = آرنج
 دست (خ)
 زنی - zeni = زانو (طب)
 زنی - zenni = زانو (م)
 زو - zū = زبان (ل)
 زوار - zevār = شیرازه کتاب و
 امثال آن (ط)
 زوارش دررفته = خسته و مانده
 شده و از کار افتاده (ط)
 زوارزا - zavárzá = بچه‌ایکه
 در موقع تولد مادرش بمیرد و در تهران
 «گورزاد» گویند (بر)

زئته‌بلته - zeltapelta = آه
 و ناله (طب)
 زلزل - zolzol = خیره‌خیره
 (در مورد نگاه) در تهران نیز گویند
 زلزل نگاه میکند (آش-آ)
 زلفی - zolfi = زلفین در (خ)
 زلکه - zolaka = بلنور نرم (آش)
 زلم زینبو - zelum zimbow
 = کنایه از برگ‌وسازی که بر چهارپایان
 آویزند (خ-ط)
 زلوزن - zelozan = پرنده‌ای
 است که در کنار آب زندگی میکند (گی)
 زله - zella = خسته و درمانده (خ)
 زله - zela = صمغ، انگم (آش)
 زله - zala = زهر (ا)
 زلیبی - zleybi = زولبیا (شی)
 زلیفن - zolfian = تهدید؛ ازدو
 لب تو مرا هزار امید است و از سر زلفت
 مرا هزار زلیفن. (فرخی)
 زم - zam = شعله آتش که زیاد
 زبانه نکشد (گی)
 زما - zemā = داماد (م) - رگ، زاما
 زمار - zomār = آذوقه زمستان (آ)
 زمارو - zomārū = جارو (گا)
 زمه - zamba = زمهر (ط-آ)
 زمچی - zomci = هندوانه (به)
 زمخت - zomoxt = خشن (خ)
 زمند - zemend = سرمای سخت
 زمستان (به)
 زمور - zamūr = آذوقه که - در
 هرزنی «زومار» (نا-گر)